

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Gustav Wied Selskabets Skrifter 2

ANDREAS FRIBERG

GUSTAV WIED-PUSLERIER

NORDISKE LANDES BOGFORLAG · ALFRED CHRISTENSEN

GUSTAV WIED-PUSLERIER

Forfatteren Gustav Wied's Forældre, Cathrine Caroline og Carl August Wied, fotograferet i deres Hjem i København ca. 1906.

ANDREAS FRIBERG

GUSTAV WIED-PUSLERIER

NORDISKE LANDES BOGFORLAG · ALFRED CHRISTENSEN

1944

Til mine Forældre

I. INDLEDNING

Et værdifuldt Bogfund har sat disse Gustav Wied-Puslerier i Gang. Bogen, der ved en Tilfældighed dukkede frem fra Ubemærketheden, er et Eksempplar af »Bedstemoders Manuskript. Spredte Billeder af Livet i Aarhundredets Midte«. Denne stilfærdige og hyggelige Fortælling fremkom i 1897 paa Ernst Bojesens »Nordiske Forlag«, og paa Titelbladet staar, at den er »udgivet af Gustav Wied«. — Arbejdet fremtræder som en Kvindes Barndoms- og Ungdomshistorie, og det fængsler ved sin charmerende Blanding af dagligdags Smaahistorier, lystige Anekdoter og pudsige Personafbildninger.

»Fundet« er smukt af Ydre, men dets Indmad er ikke køn. Adskillige Fingeraftryk, Fugtpletter og Flænger hjælper en Del Blyantstilføjelser med at skæmme Bogens Blade; men netop i disse Notater ligger dens Værdi. — Man skal ikke have bladet længe i den kommenterede Bog, før man forstaar, at de mange Tilskrifter er gjort af en »Kender«, der med sin Blyant ubarmhertigt afslører en stor Del af de litterært afridsede Personer.

Straks melder Nysgerrigheden sig: er Oplysningerne mon rigtige? Og senere kommer Snusfornuften: hvad kan Noterne bruges til? — Forsigtigt søger man Svar paa sine Spørgsmaal, og pludselig ser man saa Proble-

mer alle Vegne! Noterne kalder paa Detektiven i En, og følger man deres Opfordring, vil man ikke skuffes; Videbegærligheden bliver stillet, og andre Resultater følger i Tilgift.

Blyantsnotaterne er Skyld i, at det gennem en Undersøgelse bliver muligt at trænge ind til Virkelighedskernen i »Bedstemoders Manuskript« og at demaskere saa at sige alle Erindringsbogens Personer. — Gustav Wied har selv sagt, at hans Moder, Cathrine Caroline Boesen, har givet ham Stoffet til Bogen; men hvor stor hendes Hjælp har været, har man ikke hidtil vidst. Et Hovedresultat af de følgende Betragtninger bliver imidlertid, at Fru Boesen Wied alene maa have Æren af Skriftet, idet Gustav Wieds Andel i Fortællingens Affattelse viser sig at være aldeles ubetydelig.

Der er desuden mange Holdepunkter for genealogiske Undersøgelser i de interessante Noter. Takket være dem lader Gustav Wieds Anetavle sig uden Vanskelighed opstille, og Slægtsmedlemmernes livfulde litterære Portrætter, der byder sig til i Bogen, kaster en egen Glans over de personalhistoriske Eftersporinger.

Efter at have erkendt Værdien af »Bedstemoders Manuskript« som biografisk Værk ledes man til at opfatte Cathrine Caroline Boesens Bog som en sindig Indledning til Gustav Wieds sprælske Livserindringer, idet »Digt og Virkelighed« paa en Maade fortsætter, hvor »Bedstemoders Manuskript« holder op.

II. NOTERNE OG DERES TILBLIVELSE

Det omtalte Eksemplar af »Bedstemoders Manuskript« udmærker sig som sagt ved nogle Marginalnoter. Tilføjelserne er 20 i Tallet, og en for en vil de nu blive gengivet, saaledes at selve deres Ordlyd fremtræder i Kursivskrift, medens de ved Bogens Beskæring bortfaldne Bogstaver anføres i kantede Paranteser. Ved et Sidetal og ved Citat af en Sætning angives Notens Plads i Bogen, og for at lette Forstaaelsen af de enkelte Tilskrifter opridses med faa Ord Situationen paa de kommenterede Punkter af Fortællingen.

1.

Side 3. »Bedstemoders Manuskript« begynder med Ordene »Jeg er født . . .«. Dette Fortællerens Jeg er understreget, og med Blyant er tilskrevet: *[Fr]u Wied Boesen.*

2.

Side 4. Forskellige Familieforhold omtales, og i Sætningen »Morfar flyttede efter sin Kones Død hjem til mine Forældre« er Begyndelsesordet udhævet, og Navnet *John* er vedføjet.

3.

Side 11. Der berettes her om Naboerne. »Ved Siden af mine Forældre boede en Handelsgartner Frisch, tysk af Fødsel«. Navnet er understreget, og Noten lyder: *Frisenette.*

4.

Side 11. »Min yngre Broder, eneste Dreng blandt alle os Pigebørn, var et lidt svageligt og forkælet Barn«. I Margenen læses: *Lille Kjøbma[nd] Boese[n]*.

5.

Side 12. Man hører om Børnenes Leg. »Den Tanke at benytte os af Lejligheden til at smage paa de forbudne Herligheder maa jeg til min egen Ros sige udgik fra selve Gartnerens Milla!« Der er tilskrevet Ordene: *Emilie F lever endnu.*

6.

Side 14. Nu kommer Skolegangen. »Det var af to gamle Jomfruer, at vi Søstre tillige med en halv Snes andre Pigebørn, fik de første Begreber om Lærdom banket ind i vore smaa Hoveder«. Ordene »gamle Jomfruer« er kommenteret ved Navnet: *Bagger.*

7.

Side 19. Man følger den lille Cathrine paa Sommerophold hos en Onkel og Tante. »Hver Sommerferie tilbragte jeg en Tid ude paa Landet hos min Moders Søster, hvis Mand (tilskrevet: *Anders[en]*) var Godsforvalter paa et større Gods«. Godset benævnes i en Tilføjelse: *Corselitze*, og yderligere meddeles: *Godsforvalter paa Ourupgaard.* — »Der var et Par jævnaldrende Fætttere og en Kusine«. Tilskrevet: *Emma [g]ift med gl Jens Graf [ ]*.

8.

Side 23. Saa kommer Børneballernes Tid. »Stiftamtmandens tolvaarige Søn, Thommy, var min erklærede og favoriserede Tilbeder«. Mens Amtmanden faar Tilføjelsen: *Jessen*, skrives der ud for Thommy: *nuværen[de] Komma[n]dør.*

9.

Side 29. Der fortælles en Oplevelse fra Barndoms-hjemmet. »En saadan Aften i en øsende Regn bankede det paa Døren, og ind traadte den for sine lange Ben saa bekendte Student H (senere Præst i København)«. Notitsen siger: *Pastor Hol[ck] Frelzers Ki[rke]*.

10.

Side 32. Nogle Byoriginaler faar hver en lille Omtale. Først nævnes en sindssyg Blikkenslager. »Ulykkelig Kærlighed til en af Byens finere unge Damer havde ganske forvirret hans Hjerne«. Damen afsløres som: *[S]ofie Branner født [R]osendahl*.

11.

Side 35. »Til Slut vil jeg nævne »den gale Student«. Han var en høj, stiv, alvorlig udseende, gammel Herre«. Tilskrevet: *Hansen*.

12.

Side 37. En Krigskommissær finder et Par Plejeforældre til lille Cathrine. »Ved hans Haand var det, at jeg i mit tiende Aar blev præsenteret for mine tilkommende Plejeforældre, afskediget Oberst Dahl og Hustru«. Udfør Oberstens Navn er skrevet: *Kaptajn Wulf[f]*.

13.

Side 63. Saa forlystes man med Erindringer om Vennerne i Cathrines Forældres Kreds. »Skipper Wandal var Byens vittige Hoved«. Navnet er understreget og et andet tilføjet: *Møller*.

14.

Side 64. Skipperen driver Gæk med sine Venner. »Købmand Heideman gik hans kaade Spilopper oftest ud over«. Tilføjelsen: *[H]ans Jørgen Mackeprang* henføres til Navnet Heideman, der er understreget.

15.

Side 66. »I samme Nabolag boede ogsaa en Prokurator, en lille genert Mand«. Tilskrevet: *[Ga]mle Kruse*.

16.

Side 118. Og nu et Billede fra Krigsaaret 1848. Skrædder Høier springer »op paa Skuldrene af den lange Vejer, Maaler og Vrager Klemmesen« og holder Tale derfra. Klemmesen har faaet Understregning, og i Margenen staar: *[John*.

17.

Side 119. Sammen med Moderen kommer Cathrine paa Besøg hos Mosteren, »der var gift med Godsforvalteren paa Grevskabet . . . holm«. Tilskriften lyder: *Aalholm*.

18.

Side 125. Godsforvalteren havde sin Bolig i Nærheden af »det gamle Slot, hvor Godsets Ejer, Grev R., boede med sin Hustru og Broder«. Der er her tilskrevet: *Raben Aalhol[m]*.

19.

Side 148. Cathrine optages i Hjemmet hos Forpagteren af Aalholm Ladegaard, og der fortælles om hendes Omgivelser. »Husjomfruen sad paa en Stol midt i Værelset og snorkede lydeligt«. Husjomfruen er understreget, og der er givet en Tilføjelse af denne Ordlyd: *[K]ronmanns [Ta]nte Betty [P]etersen*.

20.

Side 168. Da Cathrine skal lære Husholdning, sker det hos en Gaardmandsenke. »Hvorledes skal jeg beskrive det Indtryk, jeg modtog af denne smukke statelige Kvinde«. I Margenen staar hendes Navn tilskrevet to Gange. Først utydeligt, derpaa meget klart: *Bockelmann [Bo]ckelmann*.

Naturligt melder der sig nu det Spørgsmaal: hvem har tilskrevet de mange Oplysninger i Bogen? — Desværre har det vist sig umuligt at faa opklaret, hvem dens tidligere Ejermannd har været. Hos Antikvarboghandleren, hvor Bogen er købt, stod den til Salg i meget lang Tid, og man har nu ingen Erindring om, hvem man i sin Tid købte den af. Muligvis havde Sælgerens Navn heller ikke gavnet stort, idet Bogen jo meget vel kan tænkes at have skiftet Ejer adskillige Gange.

Men selvom det ikke skal lykkes at finde frem til Navnet paa »Skriveren«, saa staar man dog ikke helt uden Kendskab til ham — eller hende. I selve Noterne ligger nemlig ikke saa faa Oplysninger om deres Forfatter.

Blyantstilføjelserne viser en klar og ordentlig — omend noget uregelmæssig — latinsk Skrift, som bærer enkelte Mindelser om den gotiske Bogstavform. Helt i den gamle Stil er d'erne, og desuden er flere af s'erne efter gotisk Forbillede forsynet med en Prydelse, der minder om dén, man i vore Dage ofte sætter over et u.

Det er rimeligt at tro, at Kommentatoren har læst og skrevet i Bogen, snart efter den udkom i 1897, og Skriften kunde tyde paa, at han dengang var et ældre Menneske. I samme Retning, men naturligvis med langt større Vægt, peger Noternes Vink om, at deres Ophavsmand maa have haft et nøje Kendskab til lolland-falsterske (eller i det mindste Wied-Boesenske) Forhold fra Tiden efter ca. 1840. Man gætter derfor næppe meget fejl, naar man foreslaar, at den eftersøgte skulde være jævnaldrende med Cathrine Caroline Boesen og saaledes skulde være født i Aarene omkring 1830.

Den, der har foretaget Tilføjelserne til de fremhævede Steder af Bogen, har sikkert straks grebet til Blyanten, naar han under Læsningen kom til Personer eller For-

hold, han havde Viden om. Naar man ser Noterne og vurderer deres sparsomme Indhold, kan man kun vanskeligt tro, at de er blevet til efter indgaaende Tænken eller nøjere Overvejelse; Indtrykket er, at de maa være fremstaaet ganske umiddelbart.

At denne Antagelse slaar til, kan Noten (8) paa Side 23¹⁾ levere Bevis for. Om Stiftamtmand v. Jessens Søn skrives her, at han er »nuværende Kommandør«. Oplysningen viser sig imidlertid at være ganske overflødig, idet man paa samme Side — kun 10 Linier efter det kommenterede Sted — kan læse: »Seksogfyrretyve Aar efter at vi havde leget denne barnlig-erotiske Leg sammen, traf jeg Thommy igen som Kommandør i Søetaten om Bord paa det Skib, hvis Chef han var«. »Skriveren« har altsaa ikke engang givet sig Tid til at læse Afsnittet om Thommy til Ende, før han har villet give sit Besyv med.

Alle de tyve Noter oplyser om Virkelighedens Navne paa Personer og Steder, der i Fortællingen optræder under opdigtede Navnes Dække. Den skrivende Læser kan have gjort Tilføjelserne enten for sin egen Skyld, idet han har villet fastholde de skildrede Personer i sin Erindring, eller han kan have gjort sine Notater for at vejlede andre Læsere, der maaske ikke vilde være saa godt »inde i« de omhandlede Forhold, som han selv. Noten (20) paa Side 168¹⁾ med den overdrevent tydelige Gentagelse af et utydeligt skrevet Navn synes at vise, at det ikke alene har været »Skriverens« Tanke at bevare Afsløringen til eget Brug, men at det tillige har været ham magtpaaliggende at gøre sig klart forstaaelig for andre.

---

¹⁾ I 1897-Udgaven af »Bedstemoders Manuskript«. Til denne henvises i det følgende ved »BM«.

Et Vidnesbyrd om det samme kan man maaske finde i Noten (10) paa Side 32^a). Her ses det, at en oprindelig Tilføjelse er udvisket og erstattet af den nuværende. Den Tanke er da ikke fjern, at Stedet skulde vidne om en Bestræbelse for at tydeliggøre en uklart skrevet Note. Noget sikkert kan imidlertid ikke siges — der kan jo simpelthen være Tale om Rettelse af en Fejl. Den senere kritiske Gennemgang af Notematerialet viser iøvrigt, at denne Tilføjelse giver en urigtig Oplysning (se p. 33), og i Udviskningen kunde man derfor ogsaa se en Usikkerhed hos den, der har foretaget Tilføjelsen.

Gennemgaar man Noternes Galleri af demaskerede Personer, vil man opdage, at ingen af Hovedskikkelserne i Erindringsbogen har været fremmede for Kommentatoren. Hans Kendskab omfatter ikke alene Cathrine Caroline Boesens Omgivelser i Nykøbing (Noterne 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 og 16), men hans Viden udstrækker sig ogsaa til at gælde udenbys boende Slægtninge (Godsforvalter P. Andersen paa Korselitse (Note 7) og Godsforvalter J. C. Lund paa Aalholm (Note 17)). Ja, selv Forholdene i Hjemmet hos Cathrine Carolines tilkommende Svigerfader har han nøje Indblik i (Note 19), og han kan yderligere meddele Navnet paa den midtollandske Enkefrue, der oplærte hende i Husholdning (Note 20).

Man kan saaledes roligt slaa fast, at den ukendte »Skriver« har staaet Cathrine Caroline Boesen meget nær. Den paagældende har opmærksomt fulgt hendes Færd og har kendt hendes Familie lige saa godt, som hun selv har gjort. Tanken om, at Cathrine selv skulde have tilskrevet de forskellige Oplysninger, ligger da snublende nær; men den maa dog afvises. Man kan

---

¹⁾ I BM.

nemlig ikke tro, at hun om sin Broder skulde have skrevet »Lille Kjøbmand Boesen« (Note 4).

Yderligere at nærme sig Kommentatorens Person ud fra det forhaandenværende Materiale, lader sig vel næppe gøre. Men ganske udelukket er det ikke, at Gaarden engang ved en Tilfældighed bliver løst. Indtil da kan man trøste sig med, at Problemet ikke er af afgørende Betydning.

III. BOESENSKE SLÆGTSFORHOLD

Fru Cathrine Wied, der har Fortællerens Rolle i »Bedstemoders Manuskript«, er født i Nykøbing Falster den 18. Juli 1831 og døbt Cathrine Caroline Boesen. Som Kirkebogen viser, er hun Datter af Fuldmægtig Jens Boesen og dennes Hustru Kirstine, født John. Daaben foregik den 23. Oktober i Byens Kirke, og Fadderne var Madame Møller og Jomfru Bech, Fuldmægtig Kruse, Fuldmægtig Lund og Fuldmægtig Lindholm. Tre af Fadderne bliver senere trukket ind i Fortællingen. Madame Møller er formodentlig den gemytlige Skipper Møllers Ægtefælle (se p. 39); Skipperen drev godmodige Løjer med sine Venner og særlig var Fuldmægtig Kruse Skive for Morskaben (se p. 40). Fuldmægtig Lund bliver senere Godsforvalter paa Aalholm Slot. Han og hans Kone, der forøvrigt var en Søster til den lille Cathrines Mor, kom til at betyde meget for Barnet (se p. 62).

Slægtsforholdene skildres antydningstvis. Af sin Faders Slægt har Cathrine kun kendt hans Moder, der som Enke blev optaget i et Kloster i Nykøbing. Hun døde under Koleraepidemien, der i 1852—53 graadigt krævede sine Ofre blandt Danmarks Befolkning. Morsomt skildres den 86-aarige Dames Angst for at blive smittet med Sygdommen i sin Færden blandt Asyllets mange andre gamle Mennesker. Det beskrives, at hendes Frygt

blev saa stor, at hun bad Kloster-Forstanderen om Lov til at flytte. Og straks da Tilladelsen var givet, og hun var flyttet ind i det Værelse, der var lejet til hende i Byen, døde hun af Kolera som »det eneste Offer for Sygdommen af Klosters store Befolkning«¹⁾.

Denne Beretning er ikke helt korrekt! Rigtigt er det imidlertid, at Anna Magdalene Niels Datter i 1828 blev optaget i Nykøbing Hospital. Af Oplysninger i »Holms Samling«²⁾ paa Landsarkivet i København fremgaar det, at hun boede paa Værelse Nr. 1 i den østre Bygning, og at hun døde her den 13. August 1853. Meddelelsen bekræftes af Nykøbing Kirkebog, der udsiger, at Anna Magdalene Niels Datter, Enke efter Bødker Poul Bendix, døde af Kolera i Nykøbing Hospital 86 Aar gammel den 13. August 1853 og blev begravet den følgende Dag. En Anmærkning lyder: »kaldtes almindelig Madam Bosen efter hendes første Mand«.

Der er saaledes ingen Grund til at tro, at »Madam Bosen« i Skræk og Rædsel skulde have forladt det Sted, hvor hun havde boet i 25 Aar, for straks at blive indhentet af Døden i ny Omgivelser.

Urigtigt er det ogsaa, at hun skulde være det eneste Klosterlem, der døde af Sygdommen. I Nykøbing Kirkebog er der paa denne Tid meget omhyggeligt indført Dødsaaarsag i hvert enkelt Tilfælde, og det kan derfor klart ses, at ialt fem gamle Koner, der boede paa Hospitalet, mistede Livet under Epidemien. Heraf døde de to nogle Dage før Fru Boesen, som først bukkede under henimod Epidemiens Slutning, og man kan vel nok tænke sig, at disse Dødsfald kan have opskræmt den Gamle, saa hun maaske overfor sine Omgivelser udtrykte den Frygt, der senere dannede Kærnen i den pudsige Beretning om hendes Død.

1) BM p. 4. 2) Et Arbejde af Kantor Viggo Holm.

Koleraepidemien var iøvrigt ret haard imod Nykøbing's Befolkning. Sygdommen krævede sit første Døds-offer den 10. Juli 1853 og sit sidste seks Uger senere, den 29. August. Ialt mistede et lille Hundrede Mennesker Livet ved denne Lejlighed, lidt flere Mænd end Kvinder.

Egentlig er der saaledes ikke noget usædvanligt at bemærke ved Anna Magdalene Niels Datters Død; men i »Bedstemoders Manuskript« pyntes der paa Tilfældet, saa det bliver bemærkelsesværdigt og næsten faar Anekdote-Karakter. Morsomt er det at se, hvorledes Bogens Beretning fremstaar ved poetisk Fortegning af Realiteter, man i Dag er i Stand til at fastslaa.

Anna Magdalene Niels Datters Fødested opgives i Folketællingslisterne for 1845 at være Landsbyen Holmdrup i Skaarup Sogn ved Svendborg. Sognets Kirkebog siger da ogsaa, at Niels Berentsen af Holmdrup den 15. Søndag efter Trinitatis 1768 (∴ den 11. September) fik døbt en Datter, der blev kaldt Anna Malene, og som blev baaret til Daaben af Dorthea Berents Datter fra Skovsbo. Blandt Fadderne var Niels og Ole Berentsen. Moderens Navn nævnes ikke i den paagældende Kirkebogstilførsel, men lader sig sikkert opspore ved nøjere Eftersøgning.

Anna Magdalene blev gift to Gange. Hendes første Mand hed Rasmus Nielsen Boesen og var Tjener hos Justitsraad Kr. Hincheldey i Nykøbing Falster. Boesens Fødesogn findes ikke opgivet, og ønsker man Oplysning om hans Afstamning, maa man derfor indlade sig paa Gætteværk. Naturligst vil det vel saa være at tro, at han skulde have levet sine første og sine sidste Aar i den samme By. Men denne Vej fører ikke videre: Nykøbing Kirkebog for Aarene omkring hans Daab og Konfirmation er ikke bevaret. Ægteskabet mellem Ras-

mus Boesen og Anna Magdalene blev indgaaet i Nykøbing den 28. November 1792, og efter at have velsignet sin Hustru med seks Børn gik Ægtemanden den 29. Januar 1808 i Graven, kun 46 Aar gammel. Det ældste Barn, Kristian, blev født i 1793 (halvanden Maaned efter Forældrenes Bryllup); saa kom Niels Aaret efter, og den 19. August 1796 fulgte Jens Boesen, der senere blev Fuldmægtig, og som blev Fader til Cathrine Caroline. I 1799 fødtes Hans Laurentius, og endelig kom med tre Aars Mellemrum to Piger, Laurentia og Mariane. Alle Børnene er døbt i Nykøbing Kirke.

Da Anna Magdalene havde siddet Enke nogle Aar, giftede hun sig paa ny. Denne Gang var det med Nykøbing-Bødkeren Poul Bendix, som døde 1825 efter 10 Aars barnløst Ægteskab. Anne Magdalene henlevede derpaa sin sidste og lange Enkestand i Nykøbing Hospital.

Hr. examinatus juris Jens Boesen blev ifølge Sønder Alslevs Sogns Kirkebog gift med Jomfru Kirstine John den 10. Februar 1822. De unge mødte op med Kongebrev, og begge forsikrede de, at de havde «havt naturlige Kopper». Vielsen foregik paa Korselitse hos Brudens Svoger, Godsfuldmægtig Peder Andersen.

Jomfru Kirstine var af bøhmisk Æt. Hendes Fader, der var kommet til Danmark engang i sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede, hed Joseph John og var Garver. Det vides, at han tog Borgerskab i Nykøbing den 30. April 1787, og at han allerede halvandet Aar forinden, den 14. Oktober 1785, var blevet gift med Else Peders Datter Blanch i Nykøbing Kirke. — Om Konen findes der ingen Oplysninger ud over Kirkebogsindførslerne ved hendes Børns Daab og ved hendes Død. Nykøbing Kirkebog for Tiden omkring hendes Fødsel og Konfirmation eksisterer ikke; men det er iøvrigt meget troligt,

at hendes Daab slet ikke har været at finde i den forsvundne Bog. Det fremmedartede Navn kunde jo tyde paa, at ogsaa hun var Udlænding. Herfor taler desuden den Kendsgerning, at Ægteparrets Omgangskreds i Nykøbing fortrinsvis har bestaaet af Folk af fremmed Oprindelse: Fadderne, der indførtes i Nykøbing Kirkebog, naar Ægteparret John havde en nyfødt til Daab, bar oftest tysskklingende Navne.

Hele fem Gange bød Johns til Barnedaab. Deres ældste Barn var Andreas, der blev døbt den 11. Januar 1788; han blev Garver som Faderen og døde i sin Fødeby i 1856. — Saa fulgte Marianne, der døbttes den 17. Juni 1791, og som i 1816 ægtede den daværende Fuldmægtig paa Korselitse Peder Andersen. Hun døde 1854 i Nysted Sogn, hvor hun som Enke boede hos sin yngste Søster Maren Augusta (se p. 49 og p. 63).

Det næste Barn var Kirstine, der som nævnt blev gift med Fuldmægtig Jens Boesen, og som blev Moder til Cathrine Caroline, den kvindelige Hovedperson i »Bedstemoders Manuskript«. Kirstines Daab er indskrevet i Nykøbing Kirkebog og lyder: »Fredag d 30 Marts 1798 døbes Joseph Johns Garvermester og Else Peders Datters Datter kaldet Kirstine bæres af Madam Köhler. Fadderne Caspar Westerfleth Feldbereders Datter, Johan Spinder, Jacob Lybecher Skoemager Svend, og Johand Erdman Herdegn Garver Svend«.

Derpaa kom Anna Kirstine, døbt den 7. Maj 1800, og endelig fulgte Maren Augusta, der døbttes den 24. September 1802, og som blev gift to Gange. Først ægtede hun Skipper J. Strange og siden Godsinspektør J. C. Lund paa Aalholm i Nysted Sogn. I begge Ægteskaberne havde hun Børn.

Cathrine Caroline fortæller i Bogen om det Indtryk, hun som Barn fik af sin Moders Forældres Hjem. De

Billeder, der ved denne Lejlighed tegnes for Læserne, maa dog sikkert for en stor Del stemples som Opspind. — Givet er det i alle Fald, at Fortællingen om den brystsyge, sengeliggende og indskrumpne Mormoder er fri Fantasi. Nykøbing Kirkebog siger nemlig, at Else Peders Datter Blanch i en Alder af 64 Aar døde den 18. Juli 1821, altsaa paa Dato 10 Aar før Cathrine Caroline kom til Verden.

Derimod stemmer det, at Garvermester Joseph John som Enkemand flyttede ind i Fuldmægtig Boesens Hjem; den gamle John er nemlig i Aaret 1834 opført i Nykøbing Købstads Folketællingsskemaer sammen med Familien Boesen. — Imidlertid døde han 93 Aar gammel den 8. November 1837, og paa dette Tidspunkt var Cathrine kun 6 Aar gammel, saa hun kan vel næppe have haft saa præcist et Indtryk af hans Væremaade og Paaklædning, som »Bedstemoders Manuskript« bærer Præg af.

Naa, men selvom Cathrine ikke kan have mange paa= lidelige personlige Minder om de Forhold, hun beskri= ver, saa kan hendes Udsagn dog have Værdi. Hun har sikkert i sin Barndom og Ungdom Gang paa Gang hørt Forældrene fortælle om Morfader og Mormoder, og det er saaledes rimeligt at tro, at hendes senere Be= skrivelse af dem er sammensat af Erindringsglimt, Op= digt og Stumper af Overlevering, og at ikke mindst den sidste Ingrediens har været bestemmende for Resul= tatet.

Der fortælles i Bogen om Garver Johns Evner som »klog Mand« og om den Koldbrand=Kur, han helbredte spanske Krigere med. — Napoleon sendte i Marts 1808 et blandet Hjælpekorps op til Danmark. En Afdeling Spanioler stod under Ledelse af Markisen af Romana, mens en fransk Afdeling anførtes af Marchal Berna=

dotte, der havde Overkommandoen over Tropperne. Hele Styrken skulde have været ført til Sjælland for siden at gaa mod Sverige; men den engelske Flaade haandhævede nidkært en Spærring af Store Bælt, saaledes at det kun lykkedes for enkelte Grupper af Hæren at passere. En mindre spansk Afdeling er saa kommet til Nykøbing Falster, og blandt Soldaterne heri har Johns Patienter været at finde. — Den lægekyndige Garver lod Spaniolerne stikke deres koldbrandangrebene Hænder ned i frisk Kogødning. Man vil vel paa Forhaand ikke tro, at denne ejendommelige Kur skulde kunne give gunstige Resultater; men ganske fejl er Raadet ikke: i adskillige Tilfælde kan godartet Koldbrand helbredes alene ved Varme.

Cathrine Caroline skriver i Erindringsbogen, at Sorgen og Savnet var stort, da denne Hædersmand gik til sine Fædre. Man tror hende gerne og styrkes i Troen ved at læse en »Bekjendtgjørelse« i »Lolland Falsters Stifts Tidende« for Fredagen den 17. November 1837.

»Den 8de i denne Maaned indgik ved Døden, til Gud! vor elskede Fader og Svigerfader, Oldingen Joseph John, som i en lang Aarrække var Borger og Garvermester i Nykjøbing paa Falster. Næst herom at underrette fraværende Paarørende og Venner, takke vi i Ærbødighed de agtværdige Mænd, som budne og ubudne ledsagede den Afdødes jordiske Levninger til deres Oplosningssted, og især takke vi Høiærværdige Hr. Provst Svitzer, der i sin Tale ved den Leilighed saa kjønt tolkede, hvor efterlignelsesværdigt og lysende et Exempel Mindet om den salig Afdødes retsindige Vandel og Færd har ydet Samfundet. Nykjøbing og Corselitse den 15de November 1837. Den Afdødes Børn og Svingersøner«.

Paa Grundlag af Opgivelserne i »Bedstemoders Manuskrift« er der nu gjort Rede for Cathrine Caroline Boesens Slægtsforhold. Paa enkelte Punkter lader Oplysningerne sig maaske nok yderligere uddybe, men alt væsentligt og for Forstaaelsen af Bogen nødvendigt Materiale er bragt.

IV. CATHRINES BARNEAAR

Efter at have fortalt om sin Slægt fører Cathrine Caroline Boesen Læseren ind i sit Barndomshjem. Med varm Hengivenhed og klædelig Taknemmelighed taler hun om sine Forældre, og med sprudlende Fortællekunst giver hun et fornøjeligt Indblik i det Liv, der levedes i Hjemmets nette og hyggelige Stuer.

Folketællingsskemaerne for Nykøbing Falster viser, at Familien Boesen boede i Huset Nr. 16 i Slotsgade. Her finder vi Husfader og Husmoder med deres fem Børn og med et Par Gæster, nogle Logerende og en Tjenestepige. — Egentlig havde Fru Kirstine Boesen bragt hele ni Børn til Verden; men den førstefødte og de to sidstfødte døde som smaa, og et af Børnene blev tidligt sat i Pleje.

Af Kirkebøgerne kan man se, at Boesens første Barn hed Ella Laurentse og blev født i 1822; hun døde fire Aar gammel. Allerede i 1823 fulgte det næste Barn; hun døbttes Marie Magdalene og blev senere adopteret af en vis »Justitsraad Hartvig« i København (se p. 56). Thora Jensine fødtes i 1825, og da Boesens saa i 1827 fik deres fjerde Pigebarn, kaldte de hende Ella Laurentse til Minde om deres nylig afdøde førstefødte. Med Mellemrum paa to Aar kom nu Anna Amalie og Cathrine Caroline, og i 1834 fødtes Sønnen John, den eneste Dreng i hele det store Kuld. Aarene 1837 og 1838 bragte hver sin Pige, Thomasine Emilie og Kir-

stine Mathilde; ingen af dem skulde dog opnaa at blive et Aar gamle.

Men der var flere Mennesker i Hjemmet! — Indtil sin Død boede Husmoderens Fader, gamle Garver John, hos Boesens, og ogsaa hendes eneste ugifte Søster, Anna Kirstine, havde en Tid haft Ophold i Hjemmet. Vi finder hende i Folketællingsskemaerne for Nykøbing for Aaret 1834; seks Aar senere træffes hun hos Andersens i Forvalterboligen til Korselitse (se p. 49), og i 1845 og 1850 er hun opført paa Mandtalslisterne sammen med Forvalter Lunds paa Aalholm (se p. 63). Listen for 1850 bringer følgende Oplysning om hende: »Husmoderens Søster der forsørges af Familien«. Anne Kirstine blev senere »Pensionist« i Nykøbing Hospital, hvor hun døde den 23. August 1868 af »Afkraftelse«.

For at bøde paa Pengeknapheden i Boesens Hjem var et Par Værelser lejet ud til Disciple ved Byens Katedralskole, og ikke mindst disse skolesøgende Drenge har formaaet at sætte et særligt Præg paa det daglige Liv i Hjemmet. Herom senere (se p. 31).

Jo, der har sikkert været Liv og Røre i dette Hjem, hvor saa mange Mennesker havde til Huse; men Fuldmægtig Boesens vaklende Helbred og Fru Boesens myndige Strenghed har dog nok lagt en Dæmper paa Børnenes Kaadhed og de halvvoxne Disciples Lystighed. I Hjemmet Boesen lærte man Flid og Orden!

Mange herlige Billeder fra Boesen-Børnenes Leg oprulles for Læseren af »Bedstemoders Manuskript«. Man ser dem ved Strømpestriking i Hjemmet og finder dem paa Krigsstien sammen med Naboens Børn. — Denne Nabo beskrives nøje. Han kaldes »Handelsgartner Frisch« og skildres som en Bulderbasse, men siges at være af et ejegodt Gemyt. Helt levende træder han frem af Bogens Blade. Vi ser Gartnerens barske Ydre,

hører den tyskfødtes gebroknede Sprog og forstaar hans faderlige Omsorg for sine Børn.

Note 3 (se p. 9) fortæller, at Manden i Virkeligheden hed Frisenette, og Folketællingslisterne kan bekræfte, at der i Boesens Nabohus, Slotsgaden Nr. 17, virkelig boede en Handelsgartner Johan Christian Frisenette med sin Kone, Marie Andresen, og med sine mange Børn. — Cathrine Boesen holdt sig især til »Gartnerens Milla«, som Note 5 (se p. 10) omtaler med Ordene: »Emilie F lever endnu«. Kirkebog og Mandtalsliste siger, at Emilie blev født i 1828; hun har altsaa været tre Aar ældre end Cathrine, og det kan saaledes glimrende passe, at hun har været en storartet Anfører, naar de to Pigebørn lavede Unoder.

Vil man efterprøve Bogens Skildring af denne mærkelige indvandrede Tysker, kan man hente Materiale i den lokale Avis. — Om Gartneren skrev »Lolland Falsters Stifts Tidende« følgende (i en Artikel ved hans Søn, Justitsraad Ludvig Ferdinand Frisenettes Død den 20. Juli 1906): »Handelsgartner Joh. Christian Frisenette (født i Magdeburg 31. Oktober 1784 og død i Nykøbing 7. December 1845) udvandrede alt i en ung Alder til Danmark for at slippe fri for Militærtjenesten under Napoleon, som da hærgede hans Fædreland; han var en ualmindelig flittig, energisk og stræbsom Mand«.

Lignende Toner lyder i det Digt, Stifts Tidenden bragte i sit Nummer for »Løverdagen den 13. December 1845« i Anledning af Gartnerens Død nogle Dage i Forvejen:

»J. C. Frisenette.

Endt er Striden, Dödens kolde Haand
Har Dit Öie lukket, ved Din Baare
Rinder Dine Börns og Venners Taare,
Dem Du bandt til Dig ved mangt et Baand.
Blomsten hviler nu i Jordens Skjöd,

Men, naar Vintren svinder, Vaaren kommer,
Blomsterne forladt' i næste Sommer
Sörge vil, thi deres Ven er död.

Saga ei vil tegne Din Bedrift,
Men hvor Husets Guder Krandse binde,
Der vil reises Dig et varigt Minde,
Der Dit Navn vil staa med gylden Skrift!
Thi ved Hjemmets Glæder var Du riig,
Du i Aand og Sandhed var en Fader;
Veemodstaarerne nu Öiet bader,
Dine Börn vil aldrig glemme Dig!

Friheds Genius har tabt en Ven;
Vold og Nedrighed og lumske Rænker
Haded' Du, som Despotiets Lænker,
For Din Tro Du gjerne Alt gav hen. —
Sov da södt; snart Blomster frodigt groer
Paa Din Grav, de Dig i Döden följe;
Vi som Du vil trodse Stormens Bölge,
Og Dit Minde i vort Hjerte boer!

C. A. Haarr.

Digtet virker jo nok noget tungt ved den haandfaste Personskildring og ved Rytmens galoperende Enstonighed; men bag det har sikkert staaet en Mand, der stærkt og oprigtigt følte det Savn, han begræd paa Vers. — Træk for Træk minder Digtets Beskrivelse af Frisenette om Fremstillingen i »Bedstemoders Manuskript«; men Prosaudformningen giver en livfuld og mesterlig Karakterkildring, der ganske og aldeles stiller Avisversene i Skygge.

Efter de første fri Barneaar kom Skolegangen med dens Tvang, dens Glæder og Sorger. Cathrine fortæller, at hun og hendes Søstre blev sendt i Skole hos »to gamle Jomfruer«, der var Søstre. Den ene af dem laa bestandig i Sengen — onde Tunger sagde, at hun gjorde det af ulykkelig Kærlighed til Lægen, der saa stadig maatte tilse hende — og fra sit Smertens Leje ledede

hun Pigebørnenes Oplæring i Haandarbejde. Den anden Søster underviste ogsaa, og tillige maatte hun foretage Fodturene fra Hjem til Hjem, naar der skulde klages til Forældrene over de uartige Piger.

I Note 6 (se p. 10) bliver det sagt, at Jomfruernes Navn var Bagger, og en nærmere Undersøgelse viser, at der ikke kan herske Tvivl om Rigtigheden af denne Opgivelse. — Lærerindernes Fader var Sognepræst Jacob Bagger i Krummerup-Fuglebjerg (født 1760 og død 1806); af hans Døtre var Johanne Nicoline, der var født 1797, et Aar ældre end sin Søster Trine.

Det fremgaar af Folketællingsskemaerne for 1840, at Søstrene boede paa Torvet i Nr. 29, og at de begge var i ugift Stand. Lederen af Skoleforetagendet maa vel have været Johanne Nicoline, om hvem der paa Listen staar »holder Skole for Pigebørn«; Trine maa sikkert have indtaget den underordnede Stilling, da hun kun faar Tilføjelsen »hendes Søster«. — Kikker man nu i Nykøbing Kirkes Begravelsesprotokoller, finder man, at Johanne Nicoline Bagger er død den 23. Marts 1856 af »Chronisk Nervesygdom«; mens Trine døde den 29. December 1877 af »Alderdom og kronisk Bronchitis«, hun var dengang »Pensionistinde i Nykøbing Hospital«.

Den kroniske Nervesygdom, der voldte Johanne Nicolines Død, kan meget vel tænkes at have bundet hende til Sengen i en længere Aarrække, saaledes som Cathrine Boesen fortæller. Ligeledes forstaar man nu godt, at uindviede ikke regnede Sygdommen for noget af Betydning — hun havde jo ingen iøjnespringende Svagheder, led tilsyneladende ikke af noget.

Maaske kan man ogsaa faa en Slags Forklaring paa syge Frøken Baggers Smisken for Lægen! — I Mandtalslisterne for 1840 anføres det, at der under Tag med de to ugifte Frøkener og deres Tjenestepige boede et

Mandfolk, den 53-aarige Ungkarl Ole Trojel, Adjunkt ved Katedralskolen. Man kan vel let forestille sig, at dette Forhold kan have givet Anledning til rygteagtig Snakken i den lille Provinsby for 100 Aar siden, og det er da meget sandsynligt, at Mindelser om denne By-sladder i Forbindelse med Tanken om Jomfru Johanne Nicolines Sengeleje kan have skabt Lægehistorien i den fantasifulde Skribents Hjerne. Hvis denne Forklaring er rigtig, har vi her en smuk Parallel til Koleræ-Anekdoten, som klart lod sig opløse i sine Bestanddele (se p. 18).

Skolegangen var ikke en ublandet Fornøjelse for den kaade og livsglade Cathrine Caroline. Hun holdt ikke meget af at være indespærret i Skolestuen og sneg sig derfor bort, saa snart hun kunde se en Lejlighed til det. Hun holdt derimod meget af lystig Adspredelse og fortæller, hvor glad hun var, da hun en Vinter kom til hele syv Børnballer. Hendes trofaste og skinsyge Ridder paa disse Baller var Stiftamtmandens Thommy (Note 8, se p. 10). — Amtmanden var Mathias Reinhold v. Jessen (1780—1853), der boede paa Nykøbing Torv i Nr. 9 og 10. En fyldig Omtale af ham kan man finde i Palle Rosenkrantz: »Amtmandsbogen«. Sønnen, Thommy v. Jessen, er omtalt i Th. A. Topsøe-Jensens Værk: »Det danske Søofficerskorps 1801—1919«; heraf fremgaar det, at han blev født i Nykøbing den 2. August 1833, og han har saaledes været et Par Aar yngre end Cathrine. Han blev Kommandør i Sætaten og døde 1917 i København.

Men Cathrine behøvede ikke at søge Morskab uden for Hjemmet; i de Boesenske Stuer skabte »Pensionærerne« jo saa megen Munterhed, man kunde ønske sig — og lidt til! — De latinskolesøgende Knægte tiltrak »den kvindelige Del af Byens Ungdom«¹⁾, de stjal Fru

¹⁾ BM p. 23.

Boesens Svesker og Syltetøj, de lavede Ulykker med Husmoderens Fjertønde, og de jog ofte Stænger gennem Husets Vinduesrunder!

Og hvem var saa disse Slubberter? I den Periode, hvor Pensionærene maa søges, er der kun foretaget Folketælling tre Gange, nemlig i 1834, 1840 og 1845, og da det maa tænkes, at Disciplene skiftede fra Aar til andet, vil man forstaa, at det ikke paa denne Maade skal lykkes at faa fat i dem alle. — I 1834 træffes to 16-aarige Disciple hos Boesens, den ene var Lauritz Christian Sundorph, en Søn af Pastor Sundorph, og den anden var Cathrine Caroline Boesens Fætter; han hed Joseph Christian Andreas Andersen og var Søn af Forvalter Peder Andersen paa Korselitse. Folketællingsskemaerne for 1840 siger, at der nu kun er en Latinskoleelev i Hjemmet i Slotsgade; det er Adolph Valdemar Ibsen, født i 1824 som Søn af Cancelliraad Ibsen i Rødby. Til Gengæld finder vi 1845 hele tre Pensionærer i »Hotellet«; de to er Købmand Lorentz's Sønner, den 18-aarige Edvard og den to Aar yngre Ludvig, og den tredie hedder Erhardt Wilhjelm og er Distriktslæge Wilhjelm's 16-aarige Søn. Erhardt bliver senere omtalt, idet han i 1855 var Avlsforvalter paa Aalholm Ladegaard hos Forpagter Carl Wied, der dengang var blevet Cathrine Carolines Svigerfader (se p. 80).

De ungdommelige »Pensionærer« hos Boesens trak mange jævnaldrende Gæster til Hjemmet, og »Bedstemoders Manuskript« giver en fornøjelig Skildring af disse »fremmede« Disciple. Særlig morsom er Historien om »den for sine lange Ben saa bekendte Student H.«. Han sprang ved et Uheld en Aften med Regn og Mørke op i et stort Kar med Vand og udstødte i dyb og utrøstelig Fortvivlelse: »Aah, mine grønne Hvergarms Bukser!«¹⁾

¹⁾ BM p. 29.

Denne Student H benævner Note 9 (se p. 11) »Pastor Holck, Frelsers Kirke«. Det maa anses for ret sikkert, at Oplysningen er rigtig, idet man i Mandtalslisterne for 1840 kan finde Johan Holck logerende hos Enken Sidse Schierning i Langgade 7. Han boede der sammen med en anden Discipel i Katedralskolen, Wilhelm Rousing, Søn af Kammerraad Rousing. Pastor Holck er meget indgaaende beskrevet i M. Groshenning og Th. Hauch-Fausbøll: »Dansk Præstehistorie«, hvoraf det læses, at han var født i Skovlænge 1824 som Søn af Sognepræst Søren Hagerup Holck, og at han blev Student fra Nykøbing Katedralskole i 1844. Han deltog som Frivillig i Krigen 1848 og blev Korporal. Efter at være blevet teologisk Kandidat i 1849 begyndte han Præstegerningen, han døde 1899 i Ordrup.

Gennemgaar man Præstehistoriens lange Karakteristik af ham, vil man desuden finde, at den lille Bukse-Episode glimrende kan tænkes at høre hans Katedralskoleaar til. — Jo, der kan sikkert ikke være Tvivl om, at Johan Holck en regnfuld Aften i forrige Aarhundredes Midte har staaet i Vand til op paa Livet, og at hans eneste Tanke da gjaldt de stakkels Bukser.

Cathrine Carolines Barneaar var lærerige og fornøjelige. I Hjemmet og i Skolen lærte hun og hendes Søskende Paapasselighed og Pligtfølelse; men i Nabobørnenes Selskab glemte de Pligterne og kastede sig sorgløst ud i kaade Spilopper og muntre Lege. Hjemmet var dog det vigtigste for hende, og de mange Mennesker, der færdedes der, bidrog til at skabe den Blanding af Morskab og Hygge, der skulde bevirke, at Cathrine som voksen bevarede et lyst Minde om sin Barndoms lykkelige Tid.

V. FØDEBYENS BORGERE

Cathrine Caroline Boesen giver i sin Erindringsbog mange morsomme Meddelelser om flere af Nykøbing Bys Borgere. — To smaa Kapitler i »Bedstemoders Manuskrift« er helliget de mandlige og de kvindelige Byoriginaler, senere bringes et Afsnit om Fuldmægtig Boesens nærmeste Venner i Byen, og desuden gives en meget indgaaende Beskrivelse af den højt ansete Nykøbing-Borger, der blev en Slags Plejefader for Cathrine.

Blandt de mandlige Originaler er Blikkenslagersvend Florander særlig fremhævet. Han var sindsforvirret og taalte ikke at se aabne Døre eller Vinduer, men han var godmodig, uskadelig og tjenstvillig og blev derfor af hele Byen benyttet til at besørge Ærinder. Han var Børnenes udsøgte Ven og nød de voksnes Velvilje. — Det fortaltes, at ulykkelig Kærlighed til en af Byens finere unge Damer havde befordret hans Sindssygdом, og Note 10 (se p. 11) forklarer, at Damen hed Sofie Rosendahl; men denne Oplysning maa dog sikkert stemples som fejlagtig.

Den ugifte 34-aarige David Florander staar i Folketællingslisterne for 1845 opført med Bopæl hos Enken Charlotte Michelsen i Østergade 9 A. En Tilføjelse lyder »underholdes af Fattigvæsenet«, og desuden er han ved et Kryds henført under Gruppen: »disse vare Forstanden berøvede, fiollede eller afsindige«; Sygdommen

angives her at have været i 12 Aar. — Det maa saaledes antages, at Florander i Aarene omkring 1833 maa have lidt under sin ubesvarede Kærlighed; han var dengang lidt over tyve Aar gammel. Den Sofie Rosendahl, der nævnes som Genstand for Floranders ømme Følelser, findes let i Mandtalslisterne for 1840. Hendes Fader var Rektor for Katedralskolen Erik Peter Rosendahl, og han boede i Slotsgade Nr. 4 med sin Kone og sine mange Sønner og Døtre. — Nu kommer Vanskelighederne! Sofie angives at være født i Fredericia 1826, og hun kan derfor kun have været 7 Aar gammel, da Florander led sin Skuffelse. Ikke nok hermed! Rosendahls var overhovedet ikke kommet til Nykøbing Falster i 1833. Folketællingslisterne for 1834 opgiver nemlig, at Katedralskolens Rektor dengang var den 60-årige Professor Thomas Trojel, der boede i Slotsgaden Nr. 4, hvor Rektor Rosendahl senere flyttede ind.

Det maa da anses for rimeligt, at Sofie Rosendahl ikke kan have spillet nogen Rolle i Kærlighedshistorien. Den Mulighed foreligger imidlertid, at Floranders Sindsyge kan være indtraadt paa et senere Tidspunkt end angivet, og at Staklen kan have forset sig paa en af Rektor Rosendahls ældre Døtre i Stedet for Sofie. — Tidligere er det blevet nævnt, at den omtalte Note er skrevet over en oprindelig — og nu udvisket — Tilføjelse; maaske kan man heri se et Tegn paa Usikkerhed hos Kommentatoren — maaske ikke (se p. 15). Det eneste sikre, der kan siges i hele denne Sag, er og bliver dog, at Oplysningen fra Note 10 maa være urigtig!

Byens Avisbud, den lille Fack, troede ikke saa lidt om sig selv. Han var glad over Tilværelsen og levede lykkelig med sin Anna og sine seks Børn i et lille Kælderværelse i Fattighuset. Cathrine Caroline fortæller,

hvordan hun og nogle Veninder en Aftenstund gik paa Ekspedition til den Fackske Bolig, og hvordan de fik opklaret, at hele Familien i Stedet for Senge brugte tomme Sukkerfustager. Ved Selvsyn fik de saaledes Visshed for de Rygter, den lille Avismand i Raseri tilbageviste som løgnagtige.

Ogsaa denne Mand er i »Bedstemoders Manuskript« benævnt ved sit rette Navn; blandt Lemmerne i Fattiggaaarden paa Torvet staar der i Folketællingslisterne for 1845 opført den 48-aarige Jens Fack (født i København), hans 10 Aar yngre Kone, Anna Cathrine Walfrid fra Nakskov, og hans Børn. I Skemaets Rubrik til Angivelse af Bestilling har der ved Facks Navn været skrevet »Skoemagersvend«; men Ordene er blevet overstreget. Dog maa Fack vel have haft nogen Tilknytning til Skomagerfaget, for da Fattiglemmet »Ane Cathrine Fach født Valsted« dør af Vattersot den 29. Oktober 1865, staar der i Nykøbing Kirkebog tilføjet: »Enke efter Skomagersvend Jens Fach«.

Note 11 (se p. 11) oplyser, at Originalen »den gale Student« i Virkeligheden bar Navnet Hansen; men denne Oplysning er jo et lovlig spinkelt Grundlag for Opsporing af Manden. Han lader sig nok ikke let finde. —

Et senere Kapitel fortæller om Nykøbings kvindelige Særlinge. — Den første, der nævnes, er »gamle Mutter Kok«. Hun var Enke efter en Sadelmager, og hendes Søn drev nu Forretningen. Flere Gange om Dagen listede Mutter Kok sig hen til Købmanden for at faa sin forborgent medbragte »Lærke« fyldt med Brændevin, og hun gik rundt i en salig Rus. — Cathrine Caroline og hendes Legekammerater havde en Dag besluttet at give Mutter Kok en Skræk for Livet og gik i den Hensigt hen til Huset, hvor hun boede, idet de medbragte en god

Del Tændstikker. »Saa smuttede vi ind ad Gangdøren og gemte os, nogle bag denne, andre under den brøstfældige Trappe, der førte op til Loftet, hvor Mutter Kok og Søn residerede. Tiden, mens vi ventede paa, at den gamle skulde komme ned for at gaa til Købmanden, benyttede vi til gensidig at indgnide vore Ansigter og Hænder med Stikkernes Fosfor«¹⁾). Snart kommer saa Madammen, og hun bliver rædselslagen ved at se de mange fosforlysende Ansigter og Hænder i Trappeopgangens Halvmørke! — Skrækken havde dog ingen afvænnende Virkning paa Drankersken; hun blev sin Lærke om muligt mere hengiven og døde af Delirium kort efter Episoden.

I 1834 findes den 60-aarige Enke Christiane Kok i Folketællingslisterne med Bopæl i Østergaden Nr. 29; hun ernærer sig »ved Haandarbejde og trækker Huusleie«. Cathrines Oplysning om, at Madam Kok boede sammen med sin Sadelmager-Søn, er formodentlig urigtig; hverken i 1834 eller senere finder vi dem sammen. Sønnen, Herman Peter Koch, bor i 1845 i Østergaden Nr. 4 med Kone og Børn; han angives at være født i Stubbekøbing i 1796. — Kirkebogen for Nykøbing Sogn udsiger, at Christiane Sophie Koch, Enke efter Købmand Koch i Stubbekøbing, døde den 22. Januar 1849 i en Alder af 75½ Aar. At hun og Sadelmager Koch var Moder og Søn, fremgaar ikke af Folketællingslisterne, men det staar med al ønskelig Tydelighed at læse i Nykøbing Falsters Skifteprotokol under Indførselen i Anledning af Enkemadammens Død. — I store Træk synes Beretningen i »Bedstemoders Manuskript« at stemme med Realiteterne. Moder og Søn boede ganske vist ikke i samme Hus; men derfor kan Børnene jo godt have holdt Sjøv med Mutter Kock, og derfor kan hun jo

¹⁾ BM p. 51.

godt have været Delirist. Sikkert er det i alle Fald, at hun har hørt Virkeligheden til.

Blomsten blandt de kvindelige Originaler var den store, muskelstærke, svinske og drikkældige Trine Jonnas, der ifølge Fortællingen skulde bo i Fattighuset sammen med sin uægte og aandssløve Datter Petra. Trine Jonas havde fri Nydelse af vaade Varer i Byens Værts-huse, fordi hun ved sin blotte Tilstedeværelse kunde skabe Stilhed og Orden i selv de uroligste Selskaber af beskænkede Sømænd og Havnesjovere. Den aands- svage Petra, der aldrig lærte at tale rent, har Cathrine Boesen tit været med til at drille. Skolepigerne ud- spurgte hende en Uendelighed af Gange om hendes Navn, og Gang paa Gang svarede hun taalmodigt: »Peta Jonasse, Peta Jonasse«; men til sidst blev hun arrig og trak sig bandende tilbage: »Nu sta I stu la' mig daa!«¹⁾

I Folketællingslisterne opføres Trine Jonassen i 1845 blandt Fattiglemmerne. Hun opgives at være født i Nykøbing i 1805 og betegnes som ugift. Hos sig har hun ikke ét, men derimod hele to Børn, den 6-aarige Petra Jensen og den 2-aarige Peter Jensen. Hvor meget ondt, der end kan siges om hende, saa synes det dog, som om man trøstigt kan rose hende for at have valgt den samme Fader til begge Børnene!

Det fortælles, at Cathrine Caroline og Broderen John i deres Barndom tilbragte mange fornøjelige Timer hos Madam Keil, som boede i et Baghus i Slotsgaden. Ma- dammen var Enke efter en Værtshusholder og havde efter hans Død ført Forretningen videre i nogle Aar. Nu bestilte hun ikke noget, og den eneste Levning fra hendes virksomme Tid var en vidunderlig »Snurre«, »et Slags Spil, som i Fortiden havde moret Gæsterne i Ma- dammens Beværtning«²⁾. Denne »Snurre« bestod af en

¹⁾ BM p. 54. ²⁾ BM p. 56.

Blikurskive med paamalede Tal; en Viser, der var anbragt paa Skiven, lod sig ved en Fingerbevægelse sætte i hurtig Drejning, og det Tal, den saa standsede ved, bragte Spilleren Tab eller Gevinst.

»Snurren« var Børnenes kæreste Legetøj; i Timevis kunde de sidde hos Madam Keil og nyde den snurrende Lyd, naar Viseren susede rundt og rundt og rundt. — Madammen var lidt af en Særling; hun afskyede Bevægelse og sad hele den lange Dag bred og fedladen i sin sortbetrukne Lænestol; med Skillinger var hun paaholdende, og hun gemte sine Penge i et Strømpe-skaft.

Madammens fulde Navn findes i Folketællingslisterne; her staar hun i 1834 opført som Frederikke Abigael Hjorth, »Enke efter Vertshusholder Keil, driver Vertshushold«. Hendes Bopæl var dengang Slotsgaden 15, og hun var født i 1785. I 1840 maa hun have opgivet Bestillingen, for da bor Enken Johanne Dorthea Birkholm i Forhuset i Slotsgaden 15, og ved hendes Navn staar: »Lever af Vertshushold«. Abigael Keil bor paa dette Tidspunkt i Bygningens Baghus, og hun »lever af sine Midler«. Disse Midler kan dog næppe have været særlig misundelsesværdige, for i 1850 bliver der paa Folketællingslisten skrevet om Madam Keil, at hun »ydes Understøttelse af Fattigvæsenet«. — Hun døde som Fatiglem den 21. Februar 1876 i en Alder af 91 Aar. Hun benævnes i Kirkebogen som »Enke efter Kjøbmand Keil i Nykjøbing«, og det siges om hende, at hun »fandtes død, liggende forover paa Gulvet i sin Stue nærved Døren«. Dødsattesten, der var udfærdiget af Distriktslæge Fangel, blev af Byens Politimester forsynet med en Paategning om, at der intet var til Hinder for den afdødes Begravelse. —

Fuldmægtig Boesen og hans Kone var Venner med »et vakkert Ægtepar, som boede i deres Nærhed. Manden var Skipper, og han og hans eneste Søn fôr til Søs paa deres egen Skude, medens Konen og en Datter bestyrede en Købmandsforretning«¹⁾). Skipper »Wandal« var et lyst Hoved, og han drev Spøg med alle; Historie paa Historie bliver regnet op. — Note 13 (se p. 11) kalder Manden Møller, og efter denne Opgivelse er han overordentlig nem at finde. Mandtalslisterne for 1840 siger, at den 49aarige Købmand og Skipper Christian Møller boede i Slotsgaden Nr. 19 og 20. Hans Kone, Stine Birkholm, var et Par Aar yngre, og deres Søn, den søfarende Erik Møller, var dengang 19 Aar; Ægteparret havde desuden tre Døtre. — Den »Madam Møller«, der i 1831 blev indskrevet i Nykøbing Kirkebog som Cathrines Gudmoder (se p. 17), maa sikkert være Skipperens Kone.

»Bedstemoders Manuskript« fortæller, at Skipper Møller og Sønnen Erik fulgtes ad i Døden; Møllers Skude og hele dens Besætning forsvandt, og man hørte aldrig siden noget om Skibet og de søfarende. — Efterprøver man denne Beretning, viser det sig, at den maa formodes at være sandfærdig. I 1845 ses Møller og Sønnen i Folketællingslisterne; men i 1850 er de borte, og Fru Møller opføres som »Stine Birchholm, Enke efter Skipper Møller, ernærer sig ved Kjøbmandshandel«. Nykøbing Panteprotokol for 1848—55 udviser (p. 309), at Stine har maattet søge et Laan, og hun skriver her om sin »under 29. April 1847 beskikkede Verge«, og nævner Møller som sin »borteværende Mand«. — Sønnen Erik kan man faa Oplysning om i »Sørullen for Maribo Amt« for Aaret 1850. I Lægd 97 tilhører Erik Christian Møller Hovedrullen med Løbenummer 30, og

¹⁾ BM p. 63.

han betegnes som »Styrmand med Patent«. Det fremgaar desuden af Indførslerne, at han er afsejlet fra »Nykjøbing 17/9—45 til Leith med C. Møller«. Ved de to Aarstal, 1850 og 1852, staar: »mødte ei. Skal være forlist«; ved Aarstallene 1853, 1854 og 1855 skrives, at denne Formodning er »ubeviist«. I »Lolland Falsters Stifts Tidende« for Torsdag den 18. September 1845 findes under Rubrikken »Nykjøbing Skibsliste fra 15de til 18de September« en Opregning af de udklarerede Skibe, og her kan man læse: »Sluppen Magdalene, Chr. Møller af Nykjøbing, til England med Korn«. Det var paa denne Rejse, Forliset skulde ske.

Skipperens kaade Spilopper gik oftest ud over hans Nabo, som tillige var hans bedste Ven. Denne Ven, der kaldes »Købmand Heideman«, var skaldet og bar i sin Forfængelighed Paryk. Skipper Møller fik saa en Dag fat i hans Hat, som han forsynede med fine Kroge, og da nu Heideman senere vilde tage sin Hat af for at hilse paa Amtmanden, løftede han til sin store Ærgrelse ogsaa Parykken af Hovedet. Flere andre lystige Historier fortælles om Møller og »Heideman«. — Note 14 (se p. 11) og Folketællingslisterne for 1840 er enige om, at Møllers Nabo hed Hans Jørgen Mackeprang; han var født 1801 og boede i Slotsgaden Nr. 21 og 22 med sin 14 Aar yngre Kone, Caroline Johanne From, og med sin 3-aarige Datter Bolette.

I samme Nabolag som Møller og Mackeprang »boede ogsaa en Prokurator, en lille, genert Mand, af hvis Personlighed man fik det Indtryk, at han stiltiende bad om Undskyldning for den Plads, han optog i Verden«¹⁾. Han stod under sin Kones »temmelig tyksaaledede Tøffel« og søgte ofte Ly hos Møller, som dog ikke kunde lade være med af og til at drille ham. — Det siges i Note 15

¹⁾ BM p. 66.

(se p. 12), at Prokuratoren var den »Gamle Kruse«, og i »Holms Samling« paa Landsarkivet findes han som Kammerraad Anders Kruuse, født 25. Marts 1801 i Holbæk og død i København den 4. Oktober 1893. Det oplyses her, at han var exam. jur., og at han i lang Tid var ansat som Bogholder i Sparekassen for Nykøbing og Omegn; desuden havde han i en Aarrække været Fuldmægtig paa Nykøbing Amtsstue, og herfra skrev Venskabet med Fuldmægtig Boesen sig sikkert. Han blev i 1834 gift med Annette Kristine Fischer, en Datter af Købmand Johs. Jensen Fischer i Nakskov; i Ægteskabet var der fem Børn, tre Drengene og to Piger. Endvidere fortælles, at Kruuse i sine sidste Aar gik under Navnet »Danmarks ældste Jurist«. Anders Kruuse var iøvrigt Cathrine Carolines Gudsfarer (se p. 17). — Kruuses Død blev annonceret i »Lolland Falsters Stifts Tidende« for Lørdagen den 7. Oktober 1893 i følgende Vendinger: »I Gaar bortkaldtes min kjære Mand, Kammerraad Anders Kruuse, i sit 93de Aar. Kjøbenhavn, den 5te Oktober 1893. Annette Kruuse, født Fischer. — Begravelsen foregaar Tirsdagen den 10de ds. Kl. 1½ fra Fasankirkegaardens nordre Kapel«.

Ligesom Boesens ældste Datter, Marie Magdalene, blev adopteret af »Justitsraad Hartvig« i København (se p. 56), saaledes søgte man ogsaa efter et Par Plejeforældre til Cathrine Caroline. Den Boesenske Økonomi kunde jo behøve al den Støtte, der lod sig skaffe. — En Ven af Familien Boesen, »en halvgammel Ungkarl, Krigskommissær Ratche«¹⁾, kendte et agtet Ægtepar, »afskediget Oberst Dahl og Hustru«, som gerne vilde have Cathrine i Pleje. Ifølge Folketællingslisterne for 1845 boede den 42-aarige og ugifte Søkrigskommissær Johan Wilhelm Rathje i Østergaden 57 og 58 sam-

¹⁾ BM p. 37.

men med sin gamle Far, der de sidste 20 Aar havde været »berøvet Forstanden«. — Note 12 (se p. 11) kalder »Oberst Dahl« for Kaptajn Wulff, og denne Oplysning viser sig at stemme paa en Prik. En Bekræftelse af Notens Rigtighed har man iøvrigt i »Digt og Virkelighed«, hvor Gustav Wied taler om »Moders Plejemoder, Kommandørinde Wulff, der var Familiens Faktotum«¹⁾).

I »Bedstemoders Manuskript« er Cathrines Plejeforældre skildret yderst indgaaende, og det er interessant at se, hvordan alt passer paa Kaptajn Wulff og Frue, mens adskilligt af det berettede kun med største Vanskelighed lader sig forstaa om en pensioneret Oberst og hans Hustru.

Om Ferdinand Anton Wulff kan man læse i Th. A. Topsøe-Jensen: »Det danske Søofficers Korps 1801—1919«. Wulff var født i Helsingør den 2. Marts 1790 som Søn af Købmand Ferd. Wulff og dennes Hustru, Ragnhild Sophia Helleesen. Han blev i 1802 Kadet og var i 1808 paa Linieskibet »Prinds Christian Frederik«, hvorved han kom til at deltage i Kampen ved Sjællands Odde. Efter derpaa at have været i engelsk Fangenskab i et Aar kom han tilbage til Danmark og blev snart Løjtnant og siden Kaptajn. — Den 20. Oktober 1839 blev han udnævnt til Indrulleringschef og Overlods for Lolland, Falster og Møn, og paa denne Post blev han, indtil han den 1. Juli 1851 konstitueredes som Chef for 5. Udskrivningsdistrikt (Hjørring og Aalborg Amter) og tog Bopæl i Aalborg. Kort før han afsluttede sin Tjeneste i Søetaten, blev han Ridder af Dannebrog. Han døde den 2. Maj 1862 og blev begravet paa Holmens Kirkegaard.

¹⁾ Se p. 49 i 1922-Udgaven af »Digt og Virkelighed«. Til denne Udgave henvises i det følgende ved »D og V«.

Kaptajn Wulff blev den 11. September 1823 viet til Frederikke Dorthea Hedvig Jürgens i Holmens Kirke. Hun var født i 1794 og var Datter af Teglværksejer Arlov Jürgens og dennes Hustru, Henriette Müller. Fru Wulff døde i København den 26. Maj 1872.

Af Nykøbing Folketællingslister fremgaar det, at Kaptajn Wulff boede i Langgaden 17, ikke mange Skridt fra Cathrines Hjem. Det blev en Aftale mellem Fru Boesen og Fru Wulff, at Cathrine skulde tilbringe Dagen hos Plejeforældrene og Natten i sit virkelige Hjem, og Cathrine var ikke utilfreds med Ordningen. Hun holdt af Plejeforældrenes Omsorg for hendes Udseende og Paaklædning, men fandt Opholdet hos dem noget kedsommeligt og længtes hen under Aften efter at komme tilbage til Forældre, Søskende og »Pensionærer« i det Boesenske Hjem. — Hos Wulffs savnede Cathrine i Begyndelsen en Legekammerat; men snart blev Savnet afhjulpet. »Obersten havde taget sig af et ungt Menneske og faaet ham anbragt paa et Skib, der gik paa Brasilien. Dette skete to Aar, førend jeg kom der i Huset. Det tredje Aar vendte Drengen tilbage medbringende — en lille Abekat¹⁾.

Ligesom det førnævnte Venskab mellem Søkrigskommissær Rathje og »Oberst Dahl« let vil lade sig forstaa for den, der véd, at »Obersten« i Virkeligheden er Kaptajn i Krigsflaaden, saaledes kan man ogsaa her tænke sig, at Overlodsen for Lolland, Falster og Møen vil have langt bedre Mulighed for at skaffe en ung Mand Hyre paa et Skib, end en Landkriksmand vil have det.

Naa, den lille Abekat blev Cathrines svorne Ven; men den gjorde sig ved sine mange sprælske Paafund ufordelagtigt bemærket i Byen, og Wulff kom Gang paa Gang til at betale klækkelige Beløb som Erstatning

¹⁾ BM p. 45.

for »Jacks« Ødelæggelser. Det fortælles saaledes, at Aben en Dag sneg sig ind hos Wulffs Nabo, der var Bager, og i hans Butik gik den med Voldsomhed løs paa Bagværket, som blev fuldstændig spoleret. — Historien kan udmærket være sandfærdig: i Langgaden 18 boede ifølge Folketællingslisterne for 1845 Bageren Carl Frederik Kryger. — Aben blev sluttelig lænket og døde kort efter.

Cathrine følte sig lidt trykket af Kaptajn>Hjemmets tunge Atmosfære. Forholdet mellem Wulff og hans Kone prægedes ikke af gensidig varm Hengivenhed, og Fru Wulff var stadig paa Vagt over for Kaptajnen, som havde et opladt Øje for Cathrines spirende Kvindelighed. Til at begynde med sluttede Cathrine sig til den omsorgsfulde Oberst; men senere forstod hun, hvor klogt og fint et Menneske den noget tillukkede Fru Wulff var, og Fruen vandt saa den Tillid, Cathrine tidligere havde skænket Kaptajnen. Cathrine blev snart noget tilbageholdende over for Wulff og undgik ham helst; men han søgte ved forsigtig Lokken og ubehersket Voldsomhed at genoprette det tidligere Fortrolighedsforhold. Dog anstrengte Wulff sig forgæves. Cathrine trak sig stadig mere og mere tilbage fra ham, og selv den Engelskundervisning, Kaptajnen regelmæssigt gav hende paa sit Kontor, maatte opgives. — I denne Forbindelse maa det indskydes, at Wulffs Kendskab til Engelsk kan tænkes at stamme fra Fangeaaret i England.

»Bedstemoders Manuskript« forklarer, at Forholdet mellem Cathrine og Plejeforældrene — og mellem Plejeforældrene indbyrdes — til sidst udviklede sig saa skævt, at Barnet blev tilbagegivet til Forældrene, og Plejeforældrene flyttede til Aalborg for derved at bryde alle Baand. — For pensioneret Oberst Dahl vilde dette sidste Skridt have været noget voldsomt, men for Kaptajn

Wulff faldt det naturligt: han blev jo i 1851 konstitueret som Udskrivningschef for Hjørring og Aalborg Amter.

Cathrines Skildring af Plejeforældrene er meget udførlig, men tillige overmaade hensynsfuld. Man faar en sand, rig og klar Karakteristik af disse to, der i deres Glæde over Børn tog den lille Cathrine til sig, men som maaske ikke helt magtede den Opgave, de havde taget sig paa.

Bogens Præsentation af Nykøbing Bys Borgere er fornøjelig og forfriskende. De pudsige Fortællinger, der gives, og de brogede Indtryk, der bringes, samler sig i et livfuldt og kontrastrigt Billede af Livet i Provinsbyen for hundrede Aar siden. — Skildringen tager høje og lave, unge og gamle som Genstand, og Fortælleren tiltaler ved sin fine Iagttagelsesevne og rammende Form.

VI. GLÆDE OG SORG

Fuldmægtig Jens Boesen var svag af Helbred. Cathrine fortæller herom, at da hun var i tiaars Alderen, ramtes Faderen af »Apopleksi i saa høj Grad, at ikke blot hans Legemskraft blev brudt, men at ogsaa hans aandelige Evner blev fuldstændig sløvede«¹⁾. Boesen maatte saa søge sin Afsked fra Amtstuen, og hans økonomiske Forhold blev derfor yderst slette. For at bøde herpaa tog man »Pensionærer« i Hjemmet og satte to af Pigebørnene i Pleje hos fremmede. Men hverken Husfaderens Pengesager eller Helbred blev siden tilfredsstillende; efter fem Aars Lidelser døde han i 1847 som en fattig Mand.

Trods de tunge Byrder, der hvilede over Boesens Hjem, kom Cathrine til at nyde mange Fornøjelser under sin Opvækst, men Glæden blev ofte blandet med Sorg, og muntre og bitre Minder kom derfor til at staa Side om Side i Erindringsbogen. — Cathrine husker de storartede Ferier hos sin Onkel paa Korselitse, og hun mindes ogsaa Provinsbyens mange Folke-Fornøjelser. Konfirmationen og hendes første Rejse til København nyder hun atter i Tankerne, mens hendes Faders Død kommer til at staa for hende som et brutalt Punktum for Barnelivets lette Drømmetilværelse.

Cathrine Caroline Boesens Moster, Marianne John,

---

¹⁾ BM p. 22.

blev i 1816 gift med den senere Godsforvalter paa Korselitse, Peder Andersen, som var født 1781 i Dalum Sogn paa Fyn. Onkel Peder og Moster Marianne var venlige og gæstfrie Mennesker, og hvert Aar tilbragte Cathrine sin Sommerferie paa det store falsterske Gods, kun en halv Snes Kilometer fra Hjemmet i Nykøbing.

Note 7 (se p. 10) fortæller fuldstændig rigtigt, at Cathrines Onkel hed Andersen, og at han var Forvalter paa Korselitse, og desuden nævnes et af Andersens Børn korrekt ved Navn; men Udtalelsen »Godsforvalter paa Ourupgaard« synes derimod meget gaadefuldt. En Gennemgang af adskillige Aartiers Folketællings-skemaer for Ourupgaard, der ligger omtrent midtvejs mellem Korselitse og Nykøbing, har ikke bragt Klaring af Problemet, og det vil derfor være rimeligt at tro, at der skulde være Tale om en Fejlhuskning fra Kommentatorens Side.

Korselitse blev i 1768 købt af Generalmajor Joh. Fr. Classen, der testamentarisk lod dette og flere andre Godser overgaa til Det Classenske Fideikommiss. — Omkring Midten af forrige Aarhundrede bestyredes Fideikommisset af Kammerherre Peter Hersleb Classen (1804—1886), der sammen med sin Hustru, Clara Charlotte Scheel (1809—1898), ofte boede paa Korselitse Hovedgaard. — I Harald Jørgensen og Fridlev Skrubbeltrang: »Det Classenske Fideicommiss gennem 150 Aar« bringes udførlige Oplysninger om Fideikommissets Besiddelser og om de Mænd, der gennem Aarene har hjulpet med i Administrationen.

Om Cathrine Boesens Onkel læser man her (p. 398): »Ogsaa paa Godsforvalterposten gjorde yngre Kræfter sig gældende. Fuldmægtig P. Andersen, der allerede i 1815 var kommet i Fideikommissets Tjeneste og senere havde modtaget udførlige Instrukser, var i en Aarrække

Th. Smidths højre Haand og afløste ham i 1827 som Godsforvalter, en Stilling han beklædte indtil 1848. Gennem den Menneskealder, der prægedes af Landbrugskrisen, den langsomme Fremgang og tilsidst Forspillet til en ny Reformperiode, virkede Andersen med betydelig Dygtighed«.

Peder Andersen og Marianne John havde adskillige Børn. Ældst var Caroline Alfrida, der var født i 1816, to Aar senere fulgte Christian, som i sin Discipel-Tid boede hos Boesens i Nykøbing (se p. 31), og saa kom i 1823, 1824 og 1826 tre Pigebørn: Emma, Julie og Emilie. Nu fødtes i 1829 Sønnen Peter Alfred, og derpaa fulgte i 1832 Anna Elisabeth og i 1834 Ægteparrets yngste Barn, Carl Severin. — Af disse Børn sluttede Cathrine Caroline sig især til de tre yngste, og det er da ogsaa dem, hun tænker paa, naar hun i »Bedstemoders Manuskript« taler om »et Par jævnaldrende Fætttere og en Kusine«¹⁾. Gang paa Gang lader Cathrine dog Læseren forstaa, at Andersens havde flere Børn end disse tre foretrukne. De to yngste, Peter Alfred og Anna Elisabeth blev forøvrigt konfirmeret hos deres — og Cathrines — Onkel og Tante paa Aalholm (se p. 63).

Søger man Beboerne i Korselitse Forvalterbolig i Sønder Alslev Sogns Folketællingslister, vil man finde, at der i 1834 foruden Husfaderen, Husmoderen, deres Børn og Tjenestefolk bor to Slægtninge, Maren Augusta Strange, født John, »Enke efter Skipper Strange«, og hendes 7-aarige Datter Nielsmine Strange, samt den 37-aarige og ugifte Huslærerinde Ane Marie Dame. — Endnu i 1840 er Husmoderens Søster, Maren Augusta, Gæst sammen med sin Datter, og ogsaa Huslærerinden er stadig i Hjemmet. To ny Beboere er kommet til; det er Husmoderens ugifte Søster, Anna Kirstine, og den

¹⁾ BM p. 19.

37-aarige Ungkarl Fuldmægtig Jens Chr. Lund, der senere blev gift med Enken Maren Augusta og kom til Aalholm som Godsforvalter. I 1845 er baade de to Søstre John, Fuldmægtig Lund og Huslærerinde Dame fraflyttet Forvalterboligen, hvor Godsforvalter Andersens stadig har til Huse.

I 1848 fratraadte Peder Andersen Forvalterstillingen paa Korselitse og flyttede til Gødser Gaard i Skelby Sogn paa Falsters Sydspids; Sognets Kirkebøger viser, at han efter kun et Par Aars Ophold døde der den 1. September 1850. Enken rejste saa til Godsforvalter Lunds paa Aalholm, hvor hun døde den 22. September 1854. Nysted Sogns Kirkebøger forklarer, at hun blev »bisat i Nysted Kirke den 25. September og begravet i Skelby paa Falster«.

I Sommerferierne paa Godset legede Cathrine vildt, nervepirrende og aah saa skønt med sin lidt ældre Fætter, Peter Alfred, sin jævnaldrende Kusine, Anna Elisabeth, og sin lidt yngre Fætter, Carl Severin. I »Bestemoders Manuskript« træffer man dem alle fire midt ude paa Andedammen om Bord i et langt, smalt Trug — i Færd med at »opdage Amerika«. Man hører om deres livsfarlige Leg med den store Gyng, og man følger dem paa skønne Spadsereture i Skov og ved Strand.

Men ogsaa her kunde Pligterne melde sig! Midt under den kaade Leg eller under Opholdet i den fri Natur kunde Børnene risikere at blive kaldt til Undervisning i Skolestuen. »Onkels holdt Huslærer«, hedder det, »Kandidaten, som han altid kaldtes, var vel en tredive Aar gammel. Middelhøj, mørk med store, livlige Øjne, kunde han vel nok kaldes en smuk Mand — det blev sagt, at han var en Søn af Kristian den Ottende«¹⁾. Manden beskrives videre som elskværdig, kvindekær og drikkfæl-

¹⁾ BM p. 99.

dig. Han blev yderst betaget af Cathrines ungdommelige Skønhed og blev hende en generende og ildfuld Tilbeder. — Det er ikke nemt at sige, hvordan Historien om Kandidaten er blevet til. At Godsforvalter Andersen havde privat Hjælp til Undervisning af sine Børn, viste Folketællingslisterne jo klart; det var imidlertid ingen »Kandidat«, der i 1834—40 boede i Korselitse Forvalterbolig, men derimod Huslærerinde Frøken Ane Marie Dame. Meget tyder derfor paa, at Historien er Paafund; men der er dog alligevel en Mulighed for, at en mandlig Lærekræft i Smag med den skildrede kan have virket i kortere Tid paa Korselitse, uden at det nu lader sig paavise.

Cathrines Strejftogter i den naturskønne Egn bliver indgaaende skildret; ofte bød Smaafarterne paa usædvanlige Hændelser: »Paa en saadan Tur mødte jeg en Dag den store Barnedigter, H. C. Andersen ridende sammen med Godsets Herskerinde paa smaa Æsler. Det var et højst originalt Syn. Jeg lagde Mærke til, at Digteren aabenbart følte sig meget generet af sine lange Ben. Han burde have slaaet dem i en Knude under Bugen paa det lille Dyr; hvad han imidlertid ikke gjorde. Derimod havde han trukket Knæene saa højt op under sig, at de næsten berørte hans Hage. Og i denne for en Rytter lidet bekvemme og for en Digter lidet yndefulde Stilling jumpede han af Sted efter sin smukke og elegante Ledsagerinde. De kom fra Skov og Strand«¹⁾).

I H. C. Andersens Brevveksling med Edvard og Henriette Collin, der er udgivet af C. Behrend og H. Topsøe-Jensen, findes interessante Oplysninger om Digterens Bekendtskab med Kammerherre Classens og om hans Besøg paa Korselitse. — Brev Nr. 148 (i Udgavens Bind II, p. 21) er til Henriette Collin og er skrevet paa Bre-

¹⁾ BM p. 98.

gentved Hovedgaard ved Haslev den 23. Juni 1845. Det hedder heri: »Imorgen reiser jeg herfra, jeg tager fire, fem Dage over til Falster, en Ø, jeg endnu aldrig har besøgt; jeg tænker at finde det ret venligt derovre hos Clasens, og saa flyver jeg igien »over Bølge«, som der staaer i en berømt Opera-Text, som nok hedder »Ravnen«, og besøger Fyen, hvorfra Eduard skal høre fra mig«.

Dette Brev til Edvard Collin (Brev 149, Bind II, p. 22) er dateret »Sorø den 11 Juli 45« og begynder: »Min kjære, kjære Ven! Ja, nu er jeg i Sorø! »Det er en Flaggren!« siger De nok, men De veed at Dampskibet »Caroline Amalie« gik interemistisk til Bunds, og da jeg ikke havde Lyst til det Samme, der jo kunde indtræffe om jeg i aaben Baad gjorde Reisen fra Falster til Fyen, valgte jeg den lange Omvei, der ikke blev mig dyrere end Baad, at reise over Nestved og Ringsted til Nyborg og da paa den Flugt nedlade mig i Sorø. Jeg har sendt mange Breve hjem, siden jeg forlod Kjøbenhavn, De maa have hørt fra mig, Deres Kone har jo ogsaa faaet Brev, men først nu flyver mit Epistel til Dem. Opholdet paa Corselitze var meget behageligt, Fru Clasen en høist elskværdig Vertinde; jeg tumlede meget omkring og badede hver Dag, havde desuden Esel-Ridt hvorom Emil kan fortælle. Det var ret uheldigt at vi ikke kunde beholde ham længer; jeg fandt ham i hans elskværdigste Skikkelse, selv afklædt«.

»Emil« er Komponisten Emil Hornemann (1809—70), der havde indført H. C. Andersen hos Classens; Præsentationen omtales i Andersens Almanakoptegnelser for den 6. Februar 1844. — Det vides om Korselitze-Turen, at H. C. Andersen forlod Bregentved den 24. Juni og samme Dag naaede Vordingborg. Den næste Dag kom han til Nykøbing og kørte derfra videre til Korse-

litse, hvor Kronprins Frederik netop var paa Besøg. Her blev Andersen til den 6. Juli, mens Hornemann kun gæstede Classens den 27. og 28. Juni.

Det er interessant, at det gennem de nævnte H. C. Andersen-Breve lader sig fastslaa, at Cathrine Carolines Fremstilling af Eventyrdigterens Æsel-Ridt har en solid Realitetsbaggrund. At Andersen gjorde en ynkelig Skikkelse paa Æselryg, vil vi gerne tro, og at han under Ridtet havde Vanskeligheder med sine lange Ben, har vi hans egne Ord for! H. C. Andersens Almanaknote for den 28. Juni 1845 lyder: »Badet med Emil; redet paa Æsel, stødt Knæet«.

Af Erindringsbogen maa man faa det Indtryk, at Cathrines Møde med H. C. Andersen fandt Sted Aaret efter hendes Konfirmation. Paa dette Punkt stemmer Bogens Forklaring ikke overens med Virkeligheden, idet Æselridtet jo har fundet Sted i Sommeren 1845, mens det kan ses, at Cathrine først er blevet konfirmeret i Foraaret 1847. — Konfirmationen foregik i Nykøbing Kirke den første Søndag efter Paaske, og Kirkebogen udsiger, at Præsten gav Pigebarnet Karakteren »meget godt« baade for Kundskaber og Opførsel. I Bogen giver Cathrine denne Præst et Par kønne Ord med paa Vejen. Hvem han har været, kan man desværre ikke med Sikkerhed sige; enten er Konfirmationen blevet foretaget af Sognepræsten Thomas Nicolai Nielsen, eller af Kateketen Mouritz Mørch Hansen. Kirkebogen giver ikke noget Holdepunkt; men en Notits i »Lolland Falsters Stifts Tidende« for Lørdagen den 10. April 1847 synes at pege paa den sidstnævnte. Meddelelsen lyder: »Imorgen, paa hvilken Dag Gudstjenesten begynder Kl. 10, og Pastor Mørch Hansen prædiker, afholdes Konfirmation i Nykjøbing Kirke«. —

Da Cathrine kom i Konfirmationsalderen, vaagnede hendes Interesse for de voksnes Fornøjelser. Selvfølgelig var hun lykkelig over at blive inviteret til Børnekarneval, men hun interesserede sig dog nok saa meget for »Borgerklubbens« Kanetur paa Guldborg Sund, selv om hun kun var Tilskuer til Kanetogets festlige Opbrud fra Nykøbing og naturligvis ikke kunde være med i den storartede Spisning og muntre Dans, der ventede Deltagerne, naar de kom over paa Lollands-Siden af Sundet. Og selvom Fastelavnen med dens løsslupne Løjer og brogede Optog var en spændende Tid, saa havde Sommeren dog ogsaa sine Tillokkelser; da blev der jo afholdt Skovbal under enorm Tilslutning fra By og Land!

Om Sommeren kunde det ogsaa ske, at rejsende Artister besøgte Nykøbing, og da det Hoffmannske Beriderselskab saaledes kom til Byen, var Cathrine for første Gang i Cirkus. Hun beskriver sin Oplevelse i begejstrede Vendinger og finder, at Forestillingen var aldeles enestaaende. Heri er hun ganske enig med Artist-Truppens Leder, der under Overskriften »Circus Gymnasticus i Nykjøbing« indrykker den følgende Annonce i »Lolland Falsters Stifts Tidende« for den 15. Juli 1847: »Med kongelig allernaadigst Tilladelse agter Undertegnede med sit Selskab Torsdag d. 15de ds, og følgende Dage, indtil Markedet er forbi, at give en stor brillant Forestilling i den høiere Ridekonst, Gymnastik og Hipodromi, samt paa Theatret gratieuse Solo-, Character-, groteske og comiske Dandse. Det Øvrige erfares af Placaterne. Skuepladsen er paa Slotspladsen i en der til opført Circus. Begyndelsen skeer hver Aften Kl. 7; Markedsdagene derimod begynde Forestillingerne Kl. 1, da der den Dag gives flere Forestillinger. C. Hoffmann«. —

To meget afgørende Begivenheder for Cathrine Caroline blev hendes første Rejse til København og hendes Faders Død. Ligesom »Bedstemoders Manuskript« fejlagtigt ansatte Tidspunktet for Cathrines H. C. Andersen-Oplevelse til Aaret efter hendes Konfirmation, saaledes bringer Fortællingen ogsaa Ferierejsen og Fuldmægtig Boesens Død i urigtig Rækkefølge. — Af Bogen synes det at fremgaa, at Boesen døde om Sommeren, og at Cathrine tilbragte den følgende Vinter i København; men Sandheden er, at Cathrine maatte afkorte sin Efteraarsferie i Hovedstaden for at kunne være til Stede ved Faderens Dødsleje og overvære hans Begravelse.

Cathrine fortæller, at hun gjorde Rejsen til København i Følgeskab med en rejsevant Fætter. De gik om Bord i Dampskibet »Caledonia«, der skulde bringe dem til Bestemmelsesstedet. »Men Skæbnen vilde det anderledes! — Lige som alle Passagerer havde taget Plads om Bord i Kahytten for at spise til Middag, gik der pludselig et stærkt Stød gennem Fartøjet, der fik alt til at ryste og dirre. Et Øjeblik efter kom Kaptajnen ned til os og bad os om skyndsomst at samle vore Sager, da der var gaaet Brud paa Maskinen, og Skibet derfor var ude af Stand til at fortsætte Turen. Der var intet andet at gøre end i Baadene at landsætte Passagererne i Kallehave, for derfra med Ekstrapost at befordre dem videre ad København til«¹⁾).

Fortællingen rummer mere Dramatik, end man plejer at finde Dagliglivet opfyldt af, men ikke desto mindre er den i Hovedsagen korrekt. — Studerer man Aargangene af »Lolland Falsters Stifts Tidende« fra Tiden omkring 1850, vil man se, at der en Gang ugentlig bragtes en Liste over de rejsende, der i den forløbne Uge havde

---

¹⁾ BM p. 109.

forladt Falster eller var kommet til denne Ø via Gaabense, den vigtige Havneby ved Storstrømmen. — I Avisen for den 4. September 1847 læses under Rubrikken »Reisende fra 25de August til 1ste September«, at »Jfr. Boesen og Søster« er afrejst med »Caroline Amalie« til København. To Dage forinden bragte Avisen følgende Annonce: »At Dampskibet »Caroline Amalie« paa sin Rejse fra Gaabense til Kjøbenhavn, Mandagen den 30te August d. A., har liidt Bræk paa Maskineriet, saa det kun naaede til Koster, hvor det endnu er beliggende, og saaledes foreløbigt har standset sine Farter, bekendtgjøres herved, med Tilføiende, at det nærmere skal blive bekendtgjort, naar Farten atter kan begynde. Gaabense, den 1ste Septbr. 1847. Arnkiel«.

Paa Rejsen til København har Cathrine Caroline saaledes ikke haft Følgeskab af en Fætter, men er blevet hjulpet til Rette af sin Søster. Hvem af Søstrene, det har været, kan ikke bestemt siges, men meget taler for, at det var den »københavnske Søster«, hvis Plejeforældre, »Justitsraad Hartvig« og Frue, Cathrine skulde være Gæst hos.

Det ses ogsaa, at Ulykkesskibet ikke var »Caledonia«, men derimod »Caroline Amalie«. Imidlertid er det meget tilgiveligt, at Cathrine husker fejl, da de to Huldampere lignede hinanden meget og besejlede næsten den samme Rute. »Caledonia«, der var Danmarks første Dampskib, gik fra 1819 som Postdamper mellem København og Kiel med Mellestation paa Falster; efter at have gjort god Tjeneste i mange Aar, blev det afløst af »Caroline Amalie«, der omkring Midten af forrige Aarhundrede besørgede de ugentlige Farter.

Naar Cathrine Caroline siger, at Skibet gik i Staa ved Kallehave, og Avismeddelelsen taler om »Bræk paa Maskinen« ved Koster, saa er der ingen Uoverensstemmelse

heri, idet de to Smaabyer ligger paa hver sin Side af det smalle Ulvsund, der skiller Sjælland og Møn.

Med Ekstrapost gik Turen saa fra Kallehave til Præstø og derfra videre til Køge, hvor de to Søstre tilbragte Natten. Den næste Dag naaede de København og skyndte sig til »Kultorvet, hvor Justitsraad Hartvig boede«¹⁾. — I Vejviseren for 1847 lader Manden sig ikke finde, og et Gennemsyn af Folketællingslisterne for Kultorvet Aar 1845 gør da ogsaa Anelsen om, at Justitsraaden optræder under falsk Navn i »Bedstemoders Manuskript«, til Vished. De eftersøgte viser sig at bo paa anden Sal i Nr. 135, og Husfaderen afsløres som Justitsraad Carl Krüger, der opgives at være født i København 1788; hans Hustru, Cathrine Rainer, var et Aar yngre og stammede fra Nakskov. Ægteparret havde to Plejedøtre boende hos sig, den ene hed Anine Olivarius og var født i Rønne 1810, og den anden var Marie Magdalene Boesen. Justitsraadens Tjenestepige var 29 Aar gammel, hed Sidse Nielsen og var fra Vallerup i Præstø Amt.

Cathrine kommer ud for mange sælsomme og betagende Oplevelser i København. Hun nyder at se de smukt pyntede Butiksvinduer, hun plages af næsvisse Gadedrenge, der »slaar« hende for Skillinger, og hun faar et Ægteskabstilbud af en Sømænd, der behændigt indsmigrer sig hos hende med sit Blomstersprog: »Hva' Satan staar De og glor paa, lille Jomfru?«²⁾. — Ferietidens vidunderligste Oplevelse var dog den skønne Aften i Det kgl. Teater. Sammen med Justitsraadens og Søsteren overværede Cathrine en Opførelse af Henrik Hertz's Skuespil »Kong René's Datter«; Fru Heiberg var den blinde Jolanthe og betog alle ved sin fornemme Kunst. Den halvvoxne Cathrine brast endda i Graad

¹⁾ BM p. 111. ²⁾ BM p. 113.

over Kongedatterens ulykkelige Lod, og Storesøster maatte hysse . . .

Pudsigt nok er det i Dag muligt at fastslaa, hvornaar Cathrine var i Teatret! Aumont og Collins store Værk »Det danske Nationalteater 1748—1889« bringer Meddelelser om Opførelsen af »Kong René's Datter« i 1. Bind paa p. 476. Det fremgaar heraf, at Johanne Louise Heiberg spillede Jolanthes Rolle, og at Stykket kun opførtes den 19. April, den 28. September og den 15. November i Aaret 1847. ForaarsForestillingen har Cathrine naturligvis ikke overværet, og da November-Opførelsen fandt Sted, havde hun afsluttet sit Hovedstadsbesøg for mere end to Uger siden; der kan derfor ikke herske Tvivl om, at hun den 28. September 1847 har været at finde blandt Tilskuerne i Det kgl. Teater.

Den nøjagtige Dato for Cathrines Hjemrejse til Nykøbing Falster kan ikke bestemt angives; men Stiftstidenden for den 28. Oktober kan fortælle, at Jomfru Boesen var mellem »Caroline Amalie«-Passagererne i Tiden fra den 20. til den 27. Oktober. Cathrine kan saa være kommet til Falster enten Onsdag den 20., Fredag den 22. eller Onsdag den 27. Oktober, idet »Caroline Amalie« hver Onsdag besejlede Ruten København—Gaabense—Nyborg, og hver Fredag afgik fra København til Gaabense med Flensborg som endeligt Bestemelsessted. — Det er dog nok mest troligt, at Cathrine er kommet til Nykøbing den 20. eller 22. Oktober, da hendes Fader døde den 27., og hun i Erindringsbogen udtrykkelig nævner sin Nærværelse ved Dødslejet.

Selve Sørejsen bliver ikke omtalt, men ønsker man et Indtryk af, hvor behageligt en Dampskibstur i disse Tider forløb for de rejsende, kan man blot læse det følgende Avisindlæg fra en vred Passager. Stykket er optaget i »Lolland Falsters Stifts Tidende« for den 30.

April 1851, og det er formet som et aabent Brev til Dampskibet »Vesper«s Rederi. »Vesper« og »Caroline Amalie« havde iøvrigt nøjagtig den samme Rute, og begge Skibene tilhørte Selskabet »Arnkjøl«.

»Til Bestyrelsen og Føreren af Dampskibet »Vesper«.

Da det af Bekjendtgjørelser i Bladene erfares, at ovennævnte Dampskib atter i Aar er sat i Fart paa Øerne, ville vi tilraade samme Skibs Rhedere og Fører, at vise en mere human og sindig Opførsel imod de Reisende, som benytte dette Skib, end forrige Aar var Tilfældet, da man i Aar just ikke er bunden til dette Skib alene, eftersom flere Dampskibe komme i samme Fart. Det var nemlig Tilfældet forrige Aar, at de Reisende, der fra Dampskibet skulde gaa ned i det Færgefartøi, som skulde bringe dem iland, ofte bleve af Besætningen paa Dampskibet med Magt skudte ned i Færgefartøiet, saa de ikke sjeldent erholdt en eller flere Contusioner paa Arme og Been, ja ofte endog deres Klæder revne istykker, foruden at deres Reisegods blev forglemt paa Dampskibet og undertiden ofte gik aldeles tabt, fordi man ikke selv maatte eller kunde have Tilsyn dermed, og var man saa heldig at faae det med, blev det paa den voldsomste Maade kastet fra Dampskibet ned i Færgesbaaden. Det var ei heller sjeldent, at man satte Dampskibet igang førend de Reisende vare komne op paa det fra Færgefartøiet, eller fra Dampskibet i Færgen, og denne maatte da slæbes bort med; under denne voldsomme Fart skulde de Reisende stige op paa Dampskibet eller ned fra samme, hvilket sandelig ikke er nogen let Sag for aldrende Folk, eller for Damer, især naar det tillige er stærk Søgang. Indsenderen heraf var engang Vidne til, at en aldrende agtet og lærd Mand fra Kjøbenhavn blev skubbet ned i Færgefartøiet paa en deel andre Reisende, hvorved disse bleve noget forslaa-

ede, og samme Gang blev en Jernbolt ført saa stærkt fra Dampskibet, at den Mand, der stod i Færgebaaden for at modtage den, nær havde tabt den, og det vilde da upaatvivlelig have slaaet Hul i Baaden og afstedkommet stor Fare for de Reisende, der vare i den. Alt skulde expederes i Hast, uden Hensyn til de Reisende.

Det kan næppe være Rhederiet eller Føreren af Dampskibet ligegyldigt, om Passagererne søge at gaae med et andet Dampskib af Frygt for Behandlingsmaaden paa det Skib, man ellers vilde gaae med. Indsenderen vil ikke antage, at det er den bekjendte humane og sindige Capitain Nielsen, der har Skyld i det her Paa-klagede; men det antages for vist, at det er en med Skibet farende ung Englænder, der, som Søn af Skibets Eier, vil tilegne sig en Slags Commando over Skibet, og, som det har været bemærket, har sat det igang førend de Reisende vare komne vel ombord eller fraborde, hvorved disse ofte have været i stor Angst.

Maatte Ovenstaaende tjene til at afværge slige Ubehageligheder i indeværende Aar, da er et almindeligt Ønske opnaaet. En Reisende«.

Sammenholder man dette Hjertesuk med Cathrines Beretning om »Caroline Amalie«s Maskinuheld og med H. C. Andersens Brev, hvori der fortæltes om det samme Skibs Havari, faar man Fornemmelsen af, at det dengang hverken var rart eller ufarligt at benytte Rutebaadene.

Jens Boesens Død var et haardt Slag for hans Kone og Børn; til Savnet af den kære Mand og Fader kom fornyede økonomiske Sorger. Cathrines Ord om Faderens sidste Aften virker ægte ved deres sørgmodige Tonefald, og man føler, hun maa have været til Stede i Hjemmet denne Aften. — Nykøbing Kirkebog ansætter

Dødsfaldet til den 27. Oktober og Begravelsen til den 2. November 1847; men der angives ingen Dødsaarsag, og det er derfor ikke muligt at konstatere, om det virkelig skulde have været Apopleksi, der gjorde en Ende paa Boesens Liv. Ordlyden af Dødsannoncen i Stiftstidenden for den 4. November harmonerer imidlertid godt med Cathrine Carolines Opgivelser.

»At min elskede Mand, Jens Boesen, i sit 51de Aar endte sine langvarige Lidelser ved Døden den 27de f. M., bliver herved bekendtgjort for fraværende Slægt og Venner. Nykjøbing, den 2den November 1847. Christine Boesen, født John«.

Det er en nærliggende Tanke, at Justitsraad Krügers Plejedatter, Marie Magdalene Boesen, i Sommeren 1847 var blevet underrettet om sin Faders alvorlige Sygdom, og at hun da skulde have gjort Rejsen til Falster for at hilse paa ham en sidste Gang. Videre kunde man saa tænke sig, at hun efter nogen Tids Ophold i Barndomshjemmet rejste tilbage til København, og at hun ved denne Lejlighed tog sin nykonfirmerede Søster med sig for at give hende en lille Efteraarsferie. Under Opholdet i Hovedstaden kan Cathrine saa pr. Brev være blevet kaldt tilbage til Nykøbing, fordi Faderens Tilstand yderligere havde forværret sig, og ved straks at have afbrudt Ferien kan hun være naaet hjem i rette Tid.

Denne Antagelse vilde bestyrkes nydeligt, om der gennem Stiftstidendens Lister over rejsende kunde gives Bevis for, at en Jomfru Boesen i Sommermaanederne havde gjort Turen fra Sjælland til Falster. Dette lader sig dog ikke gøre; men man maa paa den anden Side ikke tro, at »Savnet« af Jomfru Boesen i Passagerlisterne kan kuldkaste den fremstillede Teori. Marie Magdalene Boesen kan meget vel være kommet til Nykøbing Falster uden at have faaet sit Navn i Avisen, og

hun kan saamænd ogsaa have formummet sig i Listerne under forvansket Navn. Hun kan f. Eks. godt være identisk med den »Frøken Böiesen«, der i Ugen fra den 26. Maj til 2. Juni 1847 rejste med »Caroline Amalie« fra København til Gaabense. Avisens Lister over rejsende maa jo ifølge Sagens Natur være unøjagtige og ufuldstændige.

Det var Træk af den halvvoxne Cathrines Liv! Hun lærte baade den lyse og den mørke Side af Tilværelsen at kende, hun lo med de glade og græd med de sørgende, og af det skønne men ofte saa ubarmhjertige Liv blev hun hurtigt skolet og modnet.

VII. FORLOVELSE OG GIFTERMAAL

»I Foraaret 1849 indtraf en Begivenhed, der blev af afgørende Betydning for hele mit Liv«¹⁾. Saadan lyder Optakten til et Afsnit af »Bedstemoders Manuskript«, og Læseren maa give Cathrine Caroline Ret i, at dette Foraars Hændelser virkelig kom til at sætte Skel i hendes Tilværelse. Skæbnen vilde, at hun nu sagde sit Barnsdomshjem Farvel og siden hen kun kom til Nykøbing som Gæst. Ved et sært Tilfælde blev hun optaget i Huset hos en rar gammel Godsforpagter, og mens hun var der, blev hun forelsket og forlovet — Forelskelsen holdt sig, men Forlovelsen blev til Giftermaal.

Sammen med sin Moder blev Cathrine i Paasken 1849 inviteret til Dobbeltkonfirmation hos Godsforvalter Lunds paa det sydøstlollandske Grevskab Aalholm (Note 17, se p. 12). Jens Christian Lund var jo blevet gift med Cathrines Moster, Skipperenken Maren Augusta Strange, og nu boede de i Forvalterboligen ved Slottet i Nysted Sogn med deres to Børn, Anna Cecilie Josepha, der var født 1841, og Gregers Peter, som var tre Aar yngre. Maren Augustas to Børn af første Ægteskab, Nielsmine og Marie Elisabeth Strange, boede ogsaa hos dem.

Cathrine skriver, at Konfirmanderne var hendes Fætter og Kusine, og man maa faa det Indtryk, at det er Lunds Børn, der er Tale om. Nysted Sogns Kirkebog viser imidlertid noget andet! — Konfirmationen fandt

¹⁾ BM p. 119.

Sted i Nysted Kirke Søndagen den 15. April 1849; blandt de konfirmerede Drengene findes den 15-aarige »Carl Severin Andersen i Nysted«, Søn af »Godsforvalter Peter Andersen og Hustru Mariane fød John paa Corselitze«, og i Listen over Pigerne ses Andersens Datter, Anna Elisabeth, der dengang var 17 Aar.

Straks man hører det, undrer man sig maaske over, at de to unge blev konfirmeret i det lollandske Sogn og ikke hjemme hos deres Forældre paa Falster, men tænker man nærmere over Sagen, finder man, at den er ganske ligetil. — Cathrine omtaler Lunds som venlige og gæstfri Mennesker, og denne Karakteristik maa sikkert være sand; i Folketællingslisterne for 1845 og 1850 staa Husmoderens ugifte Søster, Anna Kirstine John, saaledes opført som Gæst i Hjemmet, og da Godsforvalter Andersen dør, flytter hans Enke til Nysted og afgaar nogle Aar efter ved Døden dér (p. 49). Men det har nok ikke alene været Familien Lunds Gæstfrihed, der bevirkede, at Andersens Børn kom til Nysted. Netop i den Tid, da Børnene skulde gaa til Konfirmationsforberedelse hos Præsten, var Godsforvalter Andersen jo i Færd med at flytte fra Korselitze til Gedser Gaard (se p. 49), og man har da nok sendt Børnene til deres imødekomende Onkel og Tante paa Aalholm for at give dem Ro til Præstegangen.

Konfirmationen havde trukket Slægt og Venner til Forvalterboligen, og blandt Gratulanterne var ogsaa Godsets Forpagter med sin voksne Søn og Datter. Da Gæsterne om Aftenen var gaaet bort, fandt Cathrines Moster en Muffe, som Forpagterdatteren havde glemt, og hun sagde saa til Cathrine: »Den kan du løbe over med i Morgen tidlig«, »saa snylter du dig maaske en Kaffetaar til«¹⁾. Disse dagligdags Ord skulde bringe Om-

¹⁾ BM p. 119.

væltning i Cathrines Liv! Hun kom over til Forpagterens med Muffen, og hun fik Kaffe, men hun kom ikke derfra, førend hun som Sønnens Brud tog til deres fremtidige Hjem, Holmegaard ved Nakskov! Den prægtige Forpagter kom nemlig straks til at holde af kenne »Trine« Boesen, og hun har vel ogsaa fattet Sympati for ham, for da han spurgte, om hun vilde være hans Husjomfru paa Forpagtergaarden, var hun ikke sen til at svare ja.

Godsforpagteren kaldes i Folketællingslisterne Carl Wied, og det anføres, at han var født i Saksjøbing Landsogn i 1789. Kirkebogsindførselen ved hans Daab lader sig let finde; den er foretaget af Sognepræsten, Magister Joachim Halling, og er et prægtigt Minde om dennes særegne Skriveform: »Fredagen den 11 Sept 1789 Lod Sr. Johan Wid Hol-Lender ved Ourebye Gaar med sin Kone Maren Søren Datter deres Søn Som blev født den 8dende dittoe Døbe og Blev Kaldet Søren Karrel, fremboren af for valder Madsens Kone Grethe, fadderne vare Sr. Frantz Marckepang fuldmægtig hos Baron Leen Sr. Chur skriver Kal hos Baron Leen Sr. Boas Gartner ved berits Gaar«.

Mejeristen Johan Jørgensen Wied, der i Slutningen af det 18. Aarhundrede var Forpagter af Orebygaards Hol-lænderi, viser sig at være Sønderjyde! Da en af hans yngre Slægtninge, Forpagter Jørgen Wied paa Øllingsøgaard i Nakskovegnen, lader sin Søn, Frederik Emil Wied, døbe i Græshauge Kirke den 21. December 1820, nævnes som Fadder en »Hr. Wied paa Aunbøllegaard«, der ligger i Ullerup Sogn paa Sundeved, en halv Snes Kilometer fra Sønderborg. — Dette Spor, der fører til Sønderjylland, er nok værd at følge. Gennem søger man Ullerup Sogns Kirkebøger, som opbevares i Landsarkivet i Aabenraa, vil man finde en Indførsel om Bødker

Jürgen Mathiesen Wieds Enke, Christina, der døde den 2. September 1787 i en Alder af 73 Aar. Det anføres, at hun var Datter af Matz Matzen og hans Hustru Christina, der boede i Grønning i Haderslev Amt, og det opgives, at hun og Bødker Wied havde fire efterlevende Børn, hvoraf »Hollænderen« paa Lolland, Johan Wied, var næststygst.

Bødker Jürgen Mathiesen Wied er efter al Sandsynlighed Søn af Skovfoged Matz Albrecht Wied, der omkring Aar 1700 boede med sin Hustru, Elisabeth Friedrichsen, i Landsbyen Sjellerup i Egen Sogn paa Als. Dog er der endnu ikke fremdraget Kirkebogsindførsler, som klart kan afgive Bevis herfor. — Ønsker man at gøre Wied-Slægten til Genstand for en genealogisk Specialundersøgelse, staar man imidlertid ikke ganske uden Holdepunkter, og en værdifuld Hjælp kan maaske findes i Gustav Wieds spøgefulde Ord i »Digt og Virkelighed« om sin Slægts Oprindelse: »August er min Fader. Carl August Wied er han døbt. Der gik længe det Sagn i Familien, at den stammede fra en Fyrste af Neuwied. En yngre, rebelsk Søn skulde derfra være flygtet til Danmark med sin Moders Kammerjomfru. Vi gik ligefrem og kaldte Dronningen af Rumænien for Kusine Carmen. Men saa gav en ubehagelig Præst sig til at lave en Stamtavle over os, og af den fremgaar det, at Familien egentlig hedder Hansen, men har boet i et hvidt Hus paa Als. Saa der røg det Fyrstendømme! Naa, det er jo heller ikke af Vejen at være *dansk*«¹⁾.

Dette Stykke af Gustav Wieds Selvbiografi er blevet misforstaaet af Professor Vilh. Andersen, der i »Illustreret dansk Litteraturhistorie« (Bind IV, p. 639) oplyser, at Wied-Slægtenes Navnefader, »en Forpagter paa Aalholm, havde heddet Hansen og boet i en hvid Gaard paa Als«. Slet saa ligetil er Sagen jo ikke!

¹⁾ D og V p. 19.

Johan Wied og hans Kone blev i 1784 viet i Saksøbing Kirke af Magister Halling: »Fredagen d 23de Jan Blev Ung Karllen Johan Jørgensen Hvid Med Pigen Maren Sørensdatter Begge af Orebye Efter hans Kongelig Mayestæts Tilladelse uden foregaaende Trolovelse Copuleret Her i Kirken. Og at dette deres indtrædende Ægteskab Er Ubehindret Til staar vi 2de Underskrevne Forløftnings Mænd Som herved Lover at holde Hr Magister Halling Frid for ald til talle Som af dette Ægteskab Kand Flyde«. Underskriverne er Niels Knudsen og Jens Hansen.

Ægteparret findes opført i Saksøbing Landsogns Folketællingslister for 1787, og heraf kan deres Alder erfares. »Husbonden« var dengang 40 Aar og »Madmoderen« kun 27. I Folketællingslisterne for 1834 søger man dem forgæves; de er da ikke længere paa Orebygaard. De findes heller ikke i Saksøbing Kirkes Begravelsesprotokoller, og man maa derfor antage, at de er fraflyttet Sognet.

Det næstældste af Johan Wieds Børn, »Søren Karrel«, blev i ung Alder Forpagter af Lungholm Gods, der ligger 5 km Øst for Rødby, og den 4. August 1820 viedes han i Maribo Kirke til den 16-aarige Abigael Christensen. Maribo var Brudens Fødeby, og i Kirkebogen læses om hendes Daab: »Tirsdag d. 17 April 1804 blev Peder Christensen Bryggers og Pouline Madsdatters liden Datter døbt og kaldet Abigael, født den 11 Dito. Test. Cathrine Madsdatter, Cathrine Jensdatter Rød, Hans Madsen, Christian Bylov, Jens Goldbech«.

Forpagteren og hans Kone fik to Børn, der begge blev døbt i Olstrup Kirke, som ligger i Nærheden af Hovedgaarden Lungholm. Den 16. August 1822 fødtes Carl August Wied, han blev hjemmedøbt tre Dage senere, og den 12. Oktober blev Daaben publiceret. Drengen blev

baaret af Baronesse Bertouch, og Fadderne var »Jomfru Line Christensen af Mariboe, Postmester Suhr af Rødbye, Kjøbmand Suhr af Nyested og Forpagter Wied af Øllingsøe«. — Det andet Barn, Marie Jessine Wied, blev født den 22. Februar 1825 og hjemmedøbt to Dage senere. Daaben publiceredes i Kirken den 25. Juni, og Barnet blev baaret af »Kjøbmand Hans Suhrs Hustru af Nysted«. Fadderne var »Baron v. Bertouch Lehn til Lungholm, Forvalter Troiel og Forpagter Wied fra Øllingsøe og Jomfru Thonboe fra Marieboe«.

Senere flyttede Søren Karrel Wied og hans Familie fra Lungholm til Nysted, og her finder vi Husfaderen i Folketællingslisterne som Carl Wied, Forpagter af Aalholm Gods. Hans Kone, Abigael, døde ifølge Kirkebogen paa Aalholm Ladegaard den 18. November 1846 og blev begravet fra Nysted Kirke seks Dage senere. Dødsårsagen angives at være Tæring.

Baade Carl Wied og hans to Børn bliver levende portrætteret i »Bedstemoders Manuskript«. Cathrine Caroline kom storartet ud af det med den gamle og muntre Godsforpagter, der regnede Husjomfru »Trine« for sin Øjesten. Sønnen Carl August, som var Avlsforvalter paa Ladegaarden, tiltrak Cathrine ved sit redelige og mandige Væsen, og det varede ikke længe, inden de blev forlovet. Forpagterfrøkenen var imidlertid meget imod denne Forbindelse; hun fandt ikke Trine »fin« nok, og de to Damer blev aldrig Veninder. Cathrine kaldte Marie Wied for »den strenge Clara«¹⁾, og den utilnærmelige Frøken regnede sin unge Svigerinde for et uvornt Barn. Cathrines Forhold til disse tre Mennesker, som hun daglig omgikkes med i flere Aar, bliver klarlagt gennem de mange meddelte Smaahistorier og Erintringsglimt fra Livet paa Aalholm Ladegaard.

¹⁾ BM p. 148.

Ogsaa andre af Forpagtergaardens Beboere bliver omtalt. »Skrædder Ane« faar et helt lille Kapitel for sig selv; »Ane var Bryggerspige — og dertil Enke«¹⁾, hun var meget ejendommelig baade af Skikkelse og Klædedragt, og hun blev meget tit drillet af Gaardens Folk, fordi hun ogsaa i sin Optræden var lidt til en Side. »Foruden at besøge Bagning og Brygning var den gamle ogsaa Kammerjomfru hos Husets Søn, Niels, som hun standhaftig vedblev at kalde ham«²⁾. Ane var lidt rigelig til Aars og trængte til en Afløser, »og Forpagterens sagde ofte til hende halvt i Spøg: Ja, Ane, nu skal du rejse til første Skiftedag! Men saa blev den gamle rasende: Jeg gør 'et ikke, Forpagter, sagde hun — jeg gør 'et ikke! Herfra vil jeg ikke, førend de bær' mig ud af Gaarden med Benene forrest! — Og sit Ønske fik hun opfyldt. En halv Snes Aar efter, at jeg var bleven gift, døde hun i Forpagtergaarden. Min Mand og jeg kom der netop paa Besøg med et Par af vore Børn, da den gamle Kone laa paa Dødslejet. Hun var ved sin Bevidsthed og kendte mig; og for endnu engang at glæde hende og fremkalde et kært Minde, sagde jeg: Ane, jeg skal hilse dig fra Niels og hans Børn; vi er kommen her hjem for at se til dig! — Men intet formaaede mere at glæde eller interessere den for dum saa levende Ane; helt heftigt og utaalmodigt udraabte hun: Hva' Fa'en bryder jeg mig om Niels og alle hans Børn! Jeg er li'e glad, hvor de er! Gaa bare sin Vej, Jomfru, og la' mig i Fred!«³⁾

Bryggerspigen er ikke nogen fingeret Person; hun findes i Folketællingslisterne for Nysted Sogn i 1850 som Enken Ane Jørgens Datter, og det angives, at hun var født i Kjettinge Sogn 1793. Kirkebøgerne fra Nysted viser, at »Tjenestetyende paa Aalholm« Ane Jørgens Datter døde den 27. November 1861 og blev begravet den

1) BM p. 121. 2) BM p. 123. 3) BM p. 124—25.

1. December. Hun kaldes i Bøgerne »Enke efter Skreder Peder paa Aalholm«. — At Carl August og Fru »Trine« var paa Ladegaarden, da Ane døde, vil man gerne tro; Forpagter Wied døde nemlig kort Tid forinden (se p. 83).

Cathrines udsøgte Ven var »et ungt Menneske, ved Navn Brabrandt, som skulde lære Landvæsenet. Han blev snart alles Kæledægge paa Grund af sit elskværdige, livlige og naturlige Væsen. — Jævnaldrende som han og jeg var, passede vi udmærket sammen. Den ene gav ikke den anden noget efter i Optøjer og Narrestreger. Undertiden kunde vel min Kæreste og Svigerinde deltage i vor Spøg; men da de af Naturen var mere stille og alvorlige, maatte vi som oftest besørge Munterheden selv¹⁾). Spøgefuglen findes i Mandtalslisterne for 1850 som den 18-aarige og ugifte »Avlselev Thorvald Brabrandt« fra Maribo.

Cathrine og Brabrandt havde mange Løjer for. En Nytaarsaften trakterede de en gammel Pebersvend med »en Potte paa Døren«, saa Dørfyldningen splintredes. Ved en anden Lejlighed gennemførte Spasmagerne et Attentat mod selve Slottet, der beboedes af Grev Grevers Christian Raben og hans Familie (se Note 18, p. 12). »Vi havde besluttet at bombardere Grevindens Dagligstuevinduer med Ærter. — Efter at have afleveret en to-tre Salver krøb vi sammen op mod Muren inde under Vinduerne. Straks efter blev et af dem aabnet, og en Stemme sagde: Nej, det regner ikke, Deres Naade! Saa blev der talt lidt frem og tilbage om, hvad det da havde været, indtil Grevindens Stemme pludselig udbryder: Herre Gud, Frøken Bülov, De skal se, det er Varsel for gamle Beering! — Efter denne Profeti lukkedes Vinduet hurtigt. — Det Væsen, for hvem »Varselet« havde lydt, var Slottets Oldfrue. Meget svag og aandssvækket var

¹⁾ BM p. 133.

hun, saa at hun til Dels gik i Barndom. Og Sygdommen tog til og tvang til sidst den gamle Dame til at holde Sengen. Herfra flygtede hun en Nat, kort efter hin Aften i et ubevogtet Øjeblik, sindsforvirret og i det blotte Linned ud af Værelset, ud af Slottet. Hendes Flugt blev snart efter opdaget, og det ganske Slot kom paa Benene for at søge efter den ulykkelige. Og hun fandtes — Hun havde styrtet sig i Søen, hvor hendes Lig blev fundet inde mellem Sivene. — Saaledes fik Grevinden dog Ret. Ærternes Klask mod Ruden blev virkelig et Varsel for gamle Beering¹⁾.

Historien er jo ganske morsom, og den er nok ogsaa halvvejs sand. Øllegaard Margaretha Bering staar i Folketællingslisterne for 1845 opført som Syjomfru hos Grev Rabens paa Aalholm Slot, og det tilføjes, at hun blev født i Henne Sogn i Ribe Amt Aar 1797. Folketællingslisterne for 1850 medtager ogsaa Frøken Bering, men i Rubrikken for Erhverv staar nu »ernæres af Husfaderen«. Disse Ord, der vidner om Frøkenens manglende Evne til at gøre Gavn for Føden, kan man med lidt god Vilje faa til at harmonere skønt med Cathrines Skildring af Bering som et svagt, aandssvækket og sindsforvirret Menneske. Paa andre Punkter synes der dog at være mindre Harmoni mellem Fortællingen og Virkeligheden. — Grevinden, der lod sin Stemme høre gennem det aabne Vindue, døde i Efteraaret 1851, og Ærte-Attentatet maa da ligge forud for dette Tidspunkt. Man vil nu se, at de varslende Aander har været paa Færde i lovlig god Tid, idet Nysted Sogns Kirkebog først lader »Margrethe Cathrine Øllegaard Bering«, der »opholdt sig hos Grev Raben paa Aalholm«, dø seks Aar senere — den 23. April 1857. Dødsaaarsagen angives ikke i Begravelsesprotokollen.

¹⁾ BM p. 134—35.

Brabrandt og Cathrines Narrestreger fortsattes frejdigt, indtil deres S sammensværgelse opløstes ved Cathrines Svigefuldhed: hun listede en Dag en stor Portion af et kraftigt Afføringsmiddel i sin trofaste Ven!

En Del af Nysteds Ungdom blev ikke sjældent inviteret op paa Aalholm Slot, hvor Grev Raben og hans Hustru, Ane Margrethe Lund, underholdt og beværtede dem paa det bedste. Om Vinteren arrangeredes Aftenselskaber, og om Sommeren bød Godsejerparret paa Udflugter med efterfølgende Tedrikning, Dans og Leg paa Slottet. — Af og til hændte det dog, at de muntre Festligheder fik et lidt broget Forløb for en og anden bly ung Pige og jaloux Kavalier; Sagen var nemlig den, at »Godsets Besidder ikke alene holdt af at se et kønt Pigeansigt, men ogsaa nok kunde lide at kysse det«, og »denne Frihed tog han sig ofte«. Ogsaa Cathrine maatte lægge Mundtøj til et Par af Grevens »Smask«; men hverken hun eller hendes Forlovede »forstod at sætte tilbørlig Pris paa denne Opmærksomhed«¹⁾. — Ved et Aftenselskab var Greven ualmindelig smaskelysten, og da Carl August nu syntes, at Spøgen var drevet for vidt, bestemte han at ville gøre Indsigelse, og det kom da til et Sammenstød mellem de to Mænd.

Carl August »mødte nemlig et Par Dage efter Selskabet Greven, der kom ridende op gennem Alleen. Niels gik hen til ham og bad ham for Fremtiden at lade hans Kæreste blive fritaget for Grevens Nærgaaenheder. — Hatten i Haanden, naar du taler til mig! bruste Greven op. Men Niels beholdt Hatten paa. Da hævdede Greven sin Ridepisk for at slaa Hovedbeklædningen af ham. Men min Kæreste greb fat om Pisken, rev den fra ham, knækkede den midt over og kastede den hen ad Jor-

¹⁾ BM p. 130.

den. — Denne Insubordination glemte den gamle strenge Herre ham aldrig af¹⁾. — Dette Optrin »bevirkede, at Niels ikke kom til at indtage sin Faders Plads som Forpagter af Hovedgaarden; en Stilling, han ellers var selvskreven til«¹⁾.

Den samme Historie gengives i forenklet Skikkelse i »Digt og Virkelighed«; men her kaldes den adelige Hovedperson med rene Ord »den gale Grev Raben«²⁾, og der lægges heller ikke Skjul paa, at Aastedet var Aalholm Gods. — Igen en Gang bekræfter Gustav Wieds Erindringsværk saaledes Marginalnoternes Rigtighed. — De Rabenske Slægtsforhold er iøvrigt nøje behandlet i Adelsaarbogen for 1896, mens Aalholm Slot udførligt beskrives i »Danske Herregaarde ved 1920«, hvori Forfatteren Chr. Axel Jensen ogsaa har givet en kort Karakteristik af de forskellige Godsbesiddere.

»Trine« og Carl August havde ikke været forlovet ret længe, før man begyndte at tale om Giftermaal. Men Jomfruen var dog ikke moden til at blive Gaardmandskone endnu, hun havde meget tilbage at dygtiggøre sig i. Derfor var det Meningen, at hun skulde sættes i Husmoderlære et eller andet Sted. Selv udtrykker hun sig saaledes: »Saa blev det da til Alvor, det vi saa længe havde talt om: Jeg skulde fra Hjemmet et Aars tid for at lære andre Skikke at kende, lære at bøje mig under andre Forhold og om muligt blive en dygtig, fornuftig og adstadig lille Jomfru«³⁾. — Forpagter Wied sendte saa de to unge paa en Tur til nogle Slægtninge paa Fyn i det Haab, at Cathrine kunde blive anbragt hos dem, og for at gøre Rejsen saa behagelig for dem som muligt forærede han dem »et smukt lille Køretøj«⁴⁾.

En Efteraarsmorgen 1850 rullede Parret af Sted ad

¹⁾ BM p. 132. ²⁾ D og V p. 21. ³⁾ BM p. 140. ⁴⁾ BM p. 141.

Landevejen fra Nysted, de »kørte frem gennem Lolland i hele Øens Længde fra Øst til Vest og naaede i Løbet af nogle Dage Færgestedet Taars«, hvorfra de »blev sat over til Langeland«. Saa gik Turen fra Spodsbjerg tværs over den skønne Ø; August og Cathrine »overnattede i Rudkøbing og fortsatte næste Morgen Rejsen til Taa-singe«¹⁾. Om Aftenen kom de til Fyn, og Natten blev tilbragt i Svendborg Færgegaard. Den næste Dag naaedes Rejsens endelig Maal, Odense. »I Odins gamle By« blev Parret i nogen Tid hos de venlige Slægtninge; men alle Forsøg paa »for gode Ord eller Betaling«²⁾ at afsætte Cathrine mislykkedes, hvorefter Hjemrejsen blev foretaget ad Udturens Rute.

Snart travede de smaa Heste tilbage mod den hjemlige Krybbe. »Dog saa langt var det ikke Skæbnens Bestemmelse, at de skulde naa! Og man vil af det efterfølgende se, at Ungdom og Visdom ikke altid gaa Haand i Haand, men at den første undertiden lader Ubetænksomheden løbe af med sig! — Det lille Køretøj havde allerede paa Overrejsen i Rudkøbing vakt en Kaptajn Ingbergs hele Beundring. Men min Kæreste var den Gang standhaftig og vilde ikke skille sig af med det. Nu var vi atter i Byen, og Lysten til at eje »det lille Dukketøj« havde under vort Fravær vokset sig større hos Kaptajnen. Og da, i et letsindigt Øjeblik, lader Niels sig overtale til at afstaa det hele, baade Heste og Vogn — ikke for gode, blanke Dalere, som det var at vente; nej for 10 — skriver ti — gamle, rustne »Muske-donnere« skulde de prægtige smaa Dyr gaa over i fremmed Eje! — Aa, hvor var jeg dog bedrøvet! Men her var intet at gøre. Handelen var sluttet, og Fortrydelsen kom for sent«³⁾.

Vognsalget berøres ogsaa i »Digt og Virkelighed«; de

¹⁾ BM p. 141. ²⁾ BM p. 142. ³⁾ BM p. 143—44.

to Beretninger stemmer temmelig nøje overens, og der er ikke kommet meget nyt for Dagen ved Genfremstillingen. Dog synes den senere Behandling ved sin Aa=benhjertighed med Hensyn til Navne at hæve lidt af Mystikken om »Kaptajn Ingberg« fra »Bedstemoders Manuskript«.

Gustav Wied skriver: »Min Bedstefader skal have været en prægtig Mand. Han forærede engang de to Unge et Køretøj, for at de kunde køre rundt i Landet paa Visitter. Saa sejlede August og Trine over til Langeland og kom bl. a. til Apoteker Bauer i Rudkøbing, der blev saa begejstret for deres Hest og Vogn, at han endelig vilde købe det hele. August vilde ikke sælge, men da de paa Hjemvejen paany kom igennem Rudkøbing, fortsatte Farmaceuten sine Overtalelser, og det endte da med, at August solgte Hest og Vogn for 24 gamle Jagtgeværer. — De Apotekere har alle Dage været nogle Rade. Naa, men det har de jo Privilegium paa ... Med Postvognen holdt August og Trine deres Indtog paa Aalholm, og min Bedstefader var ved at dø af Latterkrampe, da han hørte om den Handel, hans Søn havde gjort«¹⁾.

Hvad Personnavne angaar, præges Wieds Erindringsbog mindre af Digt end af Virkelighed, og man er derfor straks tilbøjelig til at tro, at en Rudkøbing=Apoteker ved Navn Bauer maa have været den talentfulde Køber. En kritisk Undersøgelse vil imidlertid vise, at Sagen har flere dunkle Punkter.

I »De danske Apotekers Historie« af E. Dam og A. Schæffer kan man (i Bind II p. 105) læse om Rudkøbing Apotek og dets Ejere; det fremgaar heraf, at Frederik Wengel købte Apoteket i 1841, og at han i 1854 solgte det til August Fridolin Bauer, der i 1889 efterfulgtes paa

---

¹⁾ D og V p. 22.

Posten som Apoteker af sin Søn, Chr. August Pilegaard Bauer. — Af Fremstillingen i »Bedstemoders Manuskript« maa man faa det Indtryk, at Fynsturen fandt Sted i 1850, men det har ikke vist sig muligt at fastslaa, om denne Tidsangivelse er rigtig. Hverken i »Langelands Avis«, »Lollands Posten« eller »Nakskov Avis« findes Lister over dette Aars Passagerer paa Rutebaadene mellem Lolland og Langeland, og Tidspunktet for Vognsalget lader sig heller ikke fastsætte gennem Oplysninger fra »Digt og Virkelighed«. Det maa dog bestemt antages, at Turen er blevet foretaget, før de unge giftede sig i Foraaret 1853; men da A. F. Bauer først fik Bevilling paa at drive Rudkøbing Apotek den 21. December 1854, kan der med Rette rejses Tvivl om, at Apoteker Bauer virkelig skulde være Vognkøberen.

August Fridolin Bauer var født den 13. April 1825 i København som Søn af kgl. Skuespiller Johan Daniel Bauer og kgl. SoloBalletdanserinde Charlotte Amalie Weyle; han kom til Farmacien i 1841 og tog Eksamen i 1847. Da Krigen udbrød Aaret efter, blev han Medkæmper, og efter Fredsslutningen nedsløg han sig som Apoteker paa Langeland. Han døde i København den 15. November 1905.

En Henvendelse til A. F. Bauers Søn, Apoteker Chr. A. P. Bauer, for at søge Omstændighederne ved Vognhandelen oplyst har givet et godt Resultat, idet Apotekeren meget hjælpsomt har stillet sin Viden paa dette Punkt til Raadighed. I et Brev (af 23. Marts 1944) forklares det, at man har bevaret en Brevveksling mellem A. F. Bauer og dennes Far, den kgl. Skuespiller. Heraf fremgaar det, at den formodede Vognkøber under sin Krigsdeltagelse »kom til Sønderjylland d. 16' Maj 1849 og først forlod det d. 21' Januar 1851«. Apoteker Chr. Bauer skriver videre: »Hvor min

Fader har været efter den Tid, indtil han i 1854 købte Rudkøbing Apothek, aner jeg ikke; det har dog sikkert ikke været i Rudkøbing for længere Tid; men da jeg vil formode, at han har set paa Apotheket inden Købet, kan han jo godt have været der for et kortere Tidsrum. Desværre var min Far død, dengang jeg læste om den Byttehandel i Gustav Wieds Erindringer; havde han levet, skulde jeg nok have sørget for at faa hele Sandheden at vide. Historien forekom mig noget usandsynlig, for vel var min Far interesseret i mange Ting; men ikke i Køretøjer og Jagtgeværer. At der dog maa være noget om det, fremgaar af den Kendsgerning, at der i min Ungdom stod i en Vognport paa Rudkøbing Apothek en flot »holstensk« Vogn, saa vidt jeg erindrer med 3 Sæder beklædt med lysegraat Klæde Den blev aldrig brugt, for Heste havde min Far ikke, den forsvandt senere, hvornaar ved jeg ikke, thi jeg gik i Skole i København og havde saaledes ikke rigtig Føling med Hjemmet«.

Selvom Apoteker A. F. Bauer først tog fast Ophold paa Langeland i 1854, er der dog i høj Grad Mulighed for, at han og Carl August Wied skulde være truffet sammen i Rudkøbing engang i Aarene forud. Vognsalgshistorien har i det hele et vist Sandsynlighedspræg, og skønt man ikke nu kan løse de mange Smaa-gaader, der knytter sig til den, kan man nok trøstigt tro, at Fortællingen er sand. Hvis A. F. Bauer ikke var Køberen, hvorfor skulde Gustav Wied saa have knyttet hans Navn til Handelen? Dette Spørgsmaal er ikke let at besvare tilfredsstillende. En mulig Forklaring er den, at Wied under Udarbejdelsen af sin Erindringsbog kan have husket Historien og udspurgt sine aldrende Forældre om Salgets Enkeltheder. Det kan derved være fremkommet, at Køberen var »Apotekeren

i Rudkøbing«, og Gustav Wied kan nu under sin Søgen efter Mandens Navn have forvekslet A. F. Bauer med Forgængeren Fr. Wengel. — Denne Forklaring er imidlertid kunstig og lidet sandsynlig.

Vinteren gik, og Cathrine blev paa Forpagtergaarden som hidtil. Saa kom Sommeren. »Denne Sommer, Aar 1851, var meget varm og rig paa Torden. Natten mellem den enogtredivte Juli og den første August blev hele Gaarden vækket ved Tordenens Bulder og Regnens Plasken. Alle Mand kom i Klæderne og lyttede med Gru og Gys til Elementernes vilde Rasen. Dog Vejret sagtnede af lidt efter lidt, og henad Morgenstunden søgte atter enhver sit Leje. Men Uvejret havde kun trukket sig tilbage for at tage desto kraftigere fat op ad Dagen¹⁾. Ved Middagstid fulgte Lyn atter paa Lyn, »og Tordenens Buldren var mægtig og uden Ophør. Det var, som om de rasende Elementer drejede sig i en Ring om Ladebygningerne, dem de havde udset sig til Offer«. — »Saa kom der et Lyn, knitrende og mægtigt! Og derpaa fulgte et øredøvende Brag«. »I Staldbygningen var Lynet slaaet ned, og den stod i samme Nu i Flammer²⁾. Selve Branden bliver saa beskrevet, og man forstaar, at baade Staldbygningen, Ladebygningerne og Udhusene blev Flammernes Bytte, mens Slottet, Forpagtergaardens Hovedbygning og Forvalterboligen blev reddet.

Beretningen stemmer paa en Prik! I »Lollands Posten« for Søndagen den 3. August 1851 kan man læse: »Mariebo, den 2. August. Uvejret i Gaar Formiddags har desværre anrettet megen Skade her paa Øerne, idet Lynilden er slaaet ned paa flere Steder, saaledes er f. Ex. Døllefjelde Mølle betydelig beskadiget, og kort

¹⁾ BM p. 144—45. ²⁾ BM p. 146.

efter at Lynilden var slaaet ned i denne, antændte den ogsaa Præstegaarden, som aldeles nedbrændte; men de værste Efterretninger ere endnu tilbage: Aalholms Ladbygninger, Stalde, Udhuse m. m. ere aldeles afbrændte, saa at kun Hovedbygningen, Forvalter- og Forpagterboligen ere tilbage; samme Skjebne er overgaaet Fuglsang, hele Ladegaarden, med Undtagelse af Forpagterboligen, Meieribygningen, et Kornmagasin og en Vognremisse, er afbrændt. Lynilden slog ned i Indkjørselen, hvorved en Dreng blev dræbt og en anden saaret. I Thoreby Kirke har Lynilden slaaet ned og beskadiget Spiret og Taget. Ogsaa paa Askø vil man have seet Ildebrand. — I Følge Stiftstidenden er paa Falster afbrændt en Gaard i Sønder Vedby, og i Kraghave slog Lynilden ned i Lars Stranges Gaard og dræbte et Par Køer, der stode i Gaarden.

Nøjagtigere Besked om den skete Skade kan man faa af »Brandtaxationsprotokol for Musse Herred, 1826—53«, der forvares i Landsarkivet i København. Her hedder det (p. 411, Sag Nr. 845):

»Samme Dato [d. v. s. den 7. August 1851] var under tegnede Branddirecteur, Capitain Dorph med de samme Taxationsmænd [d. v. s. Snedkermester I. Pedersen og Tømrmester og Møllebygger Widder Nielsen, begge af Maribo] mødt paa Aalholm, Nysted Sogn, for efter indkommen Anmeldelse om, at den derstedsværende Ladegaard, ved at Lynilden var slaaet ned i den, og antændt den, den 1. August var afbrændt, at optage Forretning over den derved foraarsagede Skade.

Af Gaardens Bygninger, der ere forsikrede i Landets almindelige Brandforsikring for Landbygninger under Hoved-No. 25, Bi-No. 2 for 34180 Rd., fandtes følgende nedbrændte:

A. Den Søndre Længe i Øst og Vest forsikret for	13200.00 Rd.
C. Den Vestre ditto	3800.00
D. En ditto ved Siden af Litra C	5600.00
E. Den Nordre Længe	4800.00
F. Den Østre ditto	5500.00

Ialt .... 32900.00 Rd.

De fra Branden reddede Mursten taxeredes 100.00 Rd.

Jern 8.00

Tømmer 10.00

Ialt .... 118.00 Rd. 118.00

Skaden bliver altsaa ..... 32782.00 Rd.

Herr Godsinspecteur Lund var villig til paa Godsets Vegne at modtage Rudere [d. v. s. de reddede Sager] til den dertil ansatte Værdi.

[Underskrevet] Dorph, I. Pedersen og W. Nielsen«.

Skaden paa Ladegaarden var stor, men den gamle Forpagter fik snart Gang i Opbygningsarbejdet; allerede den 22. Oktober 1851 kan de første af Nybygningerne brandforsikres. Taksationsprotokollen nævner ved denne Lejlighed to interimistiske Hestestalde, en kombineret Vognremisse og Staldbygning samt »et Hus for Forpagter Wied opført paa Hollændermarken«.

Under Beskrivelsen af den store Brand taler Cathrine Caroline om Husjomfruen paa Ladegaarden. Note 19 (se p. 12) har til Hensigt at yde Læseren Oplysninger om denne Jomfru; men Meddelelsen lader sig ikke udnytte. Marginalnoten, der er meget utydeligt skrevet, kunde lyde: »Kronmanns Tante Betty Petersen«. Dog er det ikke givet, at denne Tydning er rigtig, men det maa under alle Omstændigheder anses for sikkert, at Tilskriften er en Angivelse af Husjomfruens Navn. — Der synes desværre ikke at være nogen Mulighed for at fastslaa, hvem Damen har været, idet hverken Folke-

tællingslister eller Kirkebøger for Nysted Sogn giver nogen Haandsrækning.

Mennesket benævnes Husjomfru og har saaledes i 1851 indtaget den samme Stilling paa Ladegaarden som Cathrine ifølge Folketællingslisterne havde Aaret forud. Nu stillede Sagen sig jo saadan, at »Trine« skulde forlade Wiedes ved første Lejlighed for blandt fremmede at blive grundigt indviet i alle tænkelige Husholdnings-Mysterier. Under disse Omstændigheder er det ikke mærkeligt, at Ladegaarden en Overgang kunde opvise hele to Husjomfruer, og der skulde snart blive Brug for den nyfæstede Tjenestepige, idet Cathrine snart efter Branden forlod Aalholm. — Mandtalslisterne for 1855 angiver, at den 19-aarige og ugifte Dorteia Wied fra Holeby dengang var Husjomfru paa Forpagtergaarden, og hvis der virkelig skulde have været en »Betty Petersen« hos Wiedes i 1851, saa maa hun have forladt sin Plads efter mindre end fire Aars Forløb. — Datidens Kirkebøger rummede ofte nogle »Til- og Afgangslister«, hvori man anførte Navnene paa de Personer, der til- og fraflyttede de forskellige Sogne. Saadanne Lister findes desværre ikke i Nysteds Kirkebøger fra denne Tid, og hermed maa man antage, at Mulighederne for at søge Betty Petersens Forhold oplyst er udtømt.

Eftersynet af Nysteds Folketællingslister for 1855 gav saaledes ikke det ønskede Resultat; men en pudsig Ting kom til Gengæld for Dagen: Forpagtergaardens Avlsforvalter opgives i denne Liste at være den 26-aarige og ugifte Erhardt Wilhjelm fra Maribo. Carl August Wiedes Efterfølger som den gamle Forpagters mest betroede Hjelper skulde altsaa blive en Mand, der i sine Latin-skoleaar havde været »Pensionær« hos Fuldmægtig Boesen i Nykøbing (se p. 31). —

»Og Tiden gled, og Foraaret 1852 var inde. Da blev

det til Alvor for mig med at drage et Aars Tid fra Hjemmet for under kyndig Ledelse at forberede mig til min Værdighed som Landmandskone ved at sætte mig ind i Husholdningsvæsenet og Mejeriet. — En Ven af min Kæreste oplyste os om, at en Dame, der ejede en Gaard en tre Miles Vej fra os, optog unge Piger i sit Hus til Uddannelse i overnævnte Fag¹⁾. De endelige Aftaler blev truffet, og en Dag i Begyndelsen af Maj kørte Carl August sin Kæreste til Nebbelunde Sogn ved Rødby, hvor hun saa i nogle Maaneder skulde bo hos Enken Frideriche Remien Bockelmann, der ejede Norregaarden (se Note 20 p. 12).

I »Bedstemoders Manuskript« skildrer Cathrine Boesen sin holstenske Madmoder med overordentlig Bæthed og Varme: »Hun havde været Enke i nogle Aar, førend jeg kom til hendes Hus«. Sorgen over Mandens Død »hvilede tungt paa hende«, men gav hende ogsaa »Styrke til at leve og arbejde. Som den dygtigste Mand forstod hun at lede hele Gaardens Drift; forstod den sjældne Kunst at indgyde Respekt, paa samme Tid som hun var agtet og afholdt af sine Børn og sit Tyende. Hun var human, hensynsfuld og hjælpsom ikke alene mod Gaardens egne, men mod enhver, der søgte hendes Raad og Bistand²⁾).

Børnenes Daab findes indført i Nebbelunde Kirkebog. Den 28. Januar 1843 fødtes Frederik Wilhelm August Sophus Bockelmann, mens Sophia Amalie Augusta Juliane Bockelmann blev født den 3. Juni det følgende Aar. I den samme Kirkebog læses, at »Ejer af Norregaard«, Gotthilf Ludwig Georg Bockelmann, var »død af Hjernebetændelse« den 14. Juni 1846; han blev kun 33 Aar gammel. — Det Indtryk, Jomfru Boesen har haft af Norregaards Ejerinde og af Livet paa Gaarden, sva-

¹⁾ BM p. 167. ²⁾ BM p. 169.

rer godt til Avisudtalelser, der fremkom ved Frederik Bockelmanns Død i August 1902. »Frederik Bockelmann var født paa Norregaard ved Rødby den 28. Januar 1843. Faderen var indvandret Holstener og død to Aar efter hans Fødsel, saaledes at det blev den fortræffelige Moder, som endnu lever, og som højt bedaget maa friste denne store Sorg, der maatte opdrage ham og den et Aar yngre Søster. Det arbejdsomme, nøjsomme Hjem har sikkert ogsaa efter Barneaarene udviklet og fremmet Livsanskuelser, som havde faaet blivende Betydning for ham, og som ofte lægger sig ind hos Mænd af hans Aargang som en udmærket Ballast Livet igennem«. — Citatet er hentet fra en Mindeartikel af A. la Cour, Næsgaard. Udklippet findes som Bilag i »Holms Samling«, men fra hvilket Blad, det er taget, opgives ikke. —

Kort før Julen 1852 kom Carl August Wied til Norregaard for at hente Cathrine hjem til Aalholm. Deres Bryllup skulde staa det følgende Foraar, og derfor fandt man det bedst, at hun var i Forpagtergaarden nogle Maaneder i Forvejen, saa hun kunde være med til at »sy Udstyr«. — Der fulgte nu en travl men lykkelig Tid for Cathrine, og som Belønning for sin Flid og sine Anstrengelser opnaaede hun at blive Hovedpersonen i en Bryllupsfestlighed, der prægedes af enestaaende Højtidelighed og Glæde. — Af Kirkebøgerne fremgaar det, at Vielsen blev foretaget i Nysted Kirke Fredagen den 15. April 1853, og at Forpagter Carl Wied og Godsforvalter J. C. Lund var Parrets Forlovere.

Efter at have skildret Brylluppet slutter Cathrine Caroline Boesen sin Erindringsbog med disse Ord: »Og her, mine kære Børn, vil jeg nedlægge Pennen. Thi fra den Stund af, da jeg ved min Mands Side traadte ind over Tærskelen til vort fremtidige Hjem, var jeg jo

ikke længere ene om at leve Livet. — Og hvad Mand og Hustru lever sammen i godt og ondt, i Sorg og Glæde, det tages kun frem i de stille Erindrings Stunder dem imellem¹⁾. — Forpagter Wied paa Aalholm døde en lille halv Snes Aar efter de unges Bryllup. I »Lolland Falsters Stifts Tidende« for den 7. August 1861 kan man læse denne Annonce: »Søndagen den 4de August behagede det Gud at bortkalde til et bedre Liv vor kjære Fader, Forpagter Carl Wied, hvilket herved meddeles Slægt og Venner af hans Børn. F. Wied født Boesen, M. Wied, A. Wied. — Begravelsen finder Sted fra Kirken i Nysted Fredag den 9de August«. Naar der i Annoncen staar »F. Wied født Boesen« maa det bero paa en Fejltagelse fra Bladets Side, idet der jo maa være Tale om Cathrine Caroline.

August og »Trine« kom til at leve lykkeligt sammen i mange Aar, først paa Holmegaard ved Nakskov, hvor deres Børn er født, siden i København. Sønnen, Gustav Wied, har i »Digt og Virkelighed« givet mange Oplysninger om sine Forældre og meddelt mange Træk af Livet paa Holmegaard.

Nu hviler Forfatteren og hans Forældre Side om Side paa Graabrødre Kirkegaard i Roskilde. Paa det store vedbendsmykkede Gravsted er Gustav Wieds ejendommelige Granit-Mindesten anbragt langs det ene Skel, mens den lille Plade med Forældrenes Navne findes i det smukke Anlægs Midte. Som et Kuriosum kan det nævnes, at Inskriptionen paa Forældrenes Gravsten er urigtig, idet Moderen fejlagtigt opgives at være født den 18. Juli 1833 i Stedet for 1831. — Fru Cathrine døde først; det var den 19. August 1910; saa fulgte Carl August Wied hende i Døden den 20. Juli 1914, og den 24. Oktober samme Aar berøvede Gustav Wied sig Livet.

¹⁾ BM p. 181.

VIII. SLUTNING

I »Digt og Virkelighed« bærer et lille Afsnit Overskriften »Trine«; heri siger Gustav Wied om Fru Cathrine Caroline, at »Mor har leveret Materialet til den af mine Bøger, der hedder »Bedstemoders Manuskript««¹⁾. Man faar imidlertid ikke her at vide, hvori Fru Boesen-Wieds Bidrag til Bogen bestaar. Har hun mon »leveret Materiale« ved blot at være den levende Model til Fortællingens Hovedperson, eller har hun bevidst hjulpet Sønnen til Stoffet gennem Samtaler? Har hun maaske givet et grundlæggende Udkast til Bogen, eller kan det tænkes, at hun har skrevet den selv?

Gustav Wieds Brevveksling med hans Veninde og »Overhofkorrekturlæserinde«, Marie Permin Møller, kaster et oplysende Skær over Problemets Mørke. Professor Johs. Brøndum-Nielsen har for nylig i en Avis-kronikserie gjort opmærksom paa den interessante Samling, der rummer et lille Hundrede Breve fra Wieds Haand. To af Brevene fra Slutningen af 1890'erne har »Bedstemoders Manuskript« som Emne; de vil her blive citeret efter »Berlingske Aftenavis« for den 30. December 1943. Det første af Brevene er skrevet den 24. Januar 1897, og den Passage, som Hovedinteressen i denne Forbindelse samler sig om, lyder: »De vil om føje Tid blive bebyrdet med Korrektur paa en anden Bog. Jeg

¹⁾ D og V p. 17.

har nemlig i disse Dage solgt Nordisk Forlag en elskelig Bog med Titel: Bedstemoders Manuskript, spredte Billeder af Livet i Aarhundredets Midte. Den er bygget over et gammelt Manuskript. [Ernst] Bojesen er saa glad ved den, at den vil blive udstyret meget stilfuldt paa tykt uglittet Papir o. s. v. Jeg finder Bogen meget sød og morsom; men ser vel ikke ganske uhildet paa den — da det er min gode, lille Moder, som i sin Tid (for 4—5 Aar siden) nedskrev Grundlaget for den. Til hende maa De ikke omtale, at De kender Sammenhængen. Derimod maa De hellere end gjerne rose den for hende«.

Fru Permin Møller faar saa »Bedstemoders Manuskript« tilsendt, og da hun finder Bogen daarlig, skriver hun til Wied, at hun desværre ikke kan rose den for hans Moder, da det vil være at tilsidesætte Sandheden. Med Brevet sender hun et Fotografi af sig selv. — Gustav Wied svarer hende den 18. Februar 1897: »De er smuk paa Brystbilledet. Men meine Christus, hvor ser De dog triste ud! De ligner den tragiske Muse — før Satyrspillene blev creeret! Kunde De ikke, for min Skyld! tage et lidt mere smilende Aasyn paa, naar vi nu samles? Jeg lider ikke Gravluft ... De er vist lidt for haard mod Bedstemoders Manuskript ... Jeg synes, der er saameget sødt og naivt i den — og jeg tror, at selv om en anden havde skrevet den, vilde jeg synes det samme. — Kære, er De ikke kommen længer endnu end til »Sandhedens« Standpunkt? Dette hører den grønneste Ungdom til. I min og Deres Alder bør Kærligheden være den herskende i Sjælene. Jeg lyver gladeligen, naar jeg mener dermed at kunne glæde dem, jeg holder af. De har engang sagt, at De godt kan lide min Moder, ergo bør De fortælle hende, at Bedstemoders Manuskript har moret Dem meget. Det er dog

Kærlighed, Godhed og Finhed, der bør for os være det ledende Princip i Livet. Til Helvede med »Sandheden«! ... Nu har vi faaet en Pige, som Dag efter Dag henrykker mig i Taarer. Hun er dum som den Delikatesse, man kalder en Østers. Og jeg elsker dumme Kvinder! — Igaar jublede Lærkerne over Markerne; og to Stære sang lifligt i et Pæretræ. Ak, nu kommer Vaaren! ... Det er skønt at leve! ... Selv ankommer jeg Onsdag eller Torsdag i næste Uge ... Indtil da Gud befalet! Vor besynderlige Gunst tilforn Gustav Wied. Rex«.

Men selvom disse Breve i nogen Grad forklarer de dunkle Ord fra »Digt og Virkelighed«, saa har Spørgsmaalet om, hvori Cathrine Caroline Boesens Andel i Udformningen af »Bedstemoders Manuskript« bestaar, dog ikke hermed fundet sin Løsning. Havde man blot haft det Manuskript, som Fru Boesen-Wied ifølge det første af de citerede Gustav Wied-Breve udarbejdede i 1892—93, vilde Sagen have været ligetil; men det kendes desværre ikke.

Man kan se, at paa samme Tid som Fruen nedskrev sine Erindringer, begyndte Gustav Wied at benytte det morsomme Stof, idet hele tre Avisartikler fra denne Periode viser et umiskendeligt Slægtskab med »Bedstemoders Manuskript«. Artiklerne findes i Dagbladet »København« for den 3., 8. og 28. Oktober 1892 under Fællestitlen »Interiører fra de gode, gamle Dage«. — I den første hører man om Meta Alvilda Brun, der var født »i en lille By paa Falster, hvor hendes Fader var Fuldmægtig paa Stiftamtmandens Kontor«. Ogsaa Metas Farmoder faar man Besked om; hun var optaget i Byens Kloster og døde af Kolera, en Sygdom hun frygtede mere end noget andet. Den næste Artikel handler om Metas Moders Forældre; Faderen var Garver og indvandret Bøhmer, Moderen var svag og døde af Tuber-

kulose. Garverens overnaturlige Evner gjorde ham elsket, og stor var derfor Sorgen og Savnet, da denne Hædersmand døde i sit enoghalvfemsindstyvende Aar. Den sidste Artikel i denne Serie handler om Avisbudet »Sukker-Fack«, hans Anna og hans seks smaa Englebørn.

Motiverne til de tre Smaastykker rummes saaledes i »Bedstemoders Manuskript«; men selve Fremstillingsmaaden er vidt forskellig i de to Tilfælde. Bogen giver en klar, fyndig og knap Beskrivelse af de Forhold, der i Avisen fremtræder »kunstigt«, karikeret og udpenslet. Enkelte Sætninger er ens de to Steder, men de Passager, hvori Fremstillingerne følges, er saa faa, at de ikke »tæller«.

Bemærkelsesværdigt er det, at just de tre »Billeder«, Gustav Wied benytter i Bladet, og som i afdæmpet Form gaar igen i Bogen, ikke er virkelighedstro! Gamle Fru Boesen flygtede ikke fra Klosteret (se p. 17), Garver John har Fru Boesen-Wied næppe haft noget Minde om, og Garverens Kone har hun aldrig kendt (se p. 21). Heller ikke Fack-Fortællingen kan anses for korrekt; den har en Realitetskerne (se p. 34), men glimrer sikkert ved sin Overdrivelse.

Uden at komme ud i Gætteriets Uføre kan man formode, at Fru Boesen-Wieds Manuskript paa de benyttede tre Punkter har haft korte og magre Oplysninger, der senere appellerede til Sønnens Fantasi, hvorved Avisartiklerne blev til. Da saa »Bedstemoders Manuskript« skulde afpudses med Offentliggørelsen for Øje, har Wied — kan man tænke sig — husket sine gamle Paafund og har indført dem i en Form, der stemte med Manuskriptets Tone.

»Digt og Virkelighed« giver en Anelse om, at Cathrine Caroline Boesen har været en magtfuld Aktionær i

det Fællesforetagende, der kaldes »Bedstemoders Manuskript«, og Gustav Wied-Brevene peger tydeligt i samme Retning; men alligevel er der ikke fremkommet noget nøjere om, hvor meget af Æren for Arbejdet Fru Boesen-Wied kan tilkomme. Undersøgelserne her i Bogen kan imidlertid tale et Ord med i denne Sag!

Med Marginalnoterne som Grundlag er Værdien af »Bedstemoders Manuskript« som Sandhedsvidnesbyrd blevet undersøgt, og Resultatet har været, at ganske enkelte Ting i Fortællingen har vist sig at savne Rod i Virkeligheden, men at Erindringsbogen som Helhed maa siges at være overraskende nøjagtig og paalidelig. — *Gustav Wied kan af denne Grund ikke være Forfatteren til »Bedstemoders Manuskript«.* Med udetaljerede Notater fra Moderens Haand som Kilde vilde han nok have kunnet levere »Spredte Billeder af Livet i Aarhundredets Midte« i Smag med Artiklerne i »København«, men det vilde have været ham umuligt at skrive »Bedstemoders Manuskript«. *Den eneste rimelige Forklaring paa Bogens Tilblivelse er, at Cathrine Caroline Boesen har skrevet den selv, og at Gustav Wied med nænsom Haand har »pyntet« lidt paa Fortællingen.*

Indholdsanalysen kan sikkert bære den tunge Bevisbyrde alene, men alligevel skader det ikke, om man siden retter Blikket andre Steder hen, idet Resultaterne af Undersøgelser i forskellige Retninger tit ved deres Overensstemmelse kan styrke en Opfattelse eller ved deres Disharmoni kan rokke ved en opstillet Teori.

Hvad Stilen angaar, findes der ikke mange Mindelser om den særlige Wiedske Facon. De tydeligste Spor af Gustav Wieds Hjælpeaktion kan man finde de Steder i Bogen, hvor Kendsgerningerne fordrejes, eller Fantasien sejrer over Sandhedskærligheden. Kolera-Konen

og den tuberkuløse Fru John er der talt nok om, enkelte andre Forhold kunde fremdrages. Syge Frøken Baggers Herreinteresse (se p. 28) skildres i Wiedske Toner, og det samme kan siges om den fordrukne Kongesøn, »Kandidaten«, hos Andersens paa Korselitse (se p. 49), og om tossede Frøken Bering paa Aalholm (se p. 69). Iøvrigt kvier man sig ved at søge Boesenske og Wiedske Elementer i »Bedstemoders Manuskript« adskilt gennem Stilanalyse, dels fordi man ikke ejer noget absolut sikkert Minde om Cathrine Boesens Skrivemaade, dels fordi Gustav Wied var kyndig i Pastiche.

Forskellige svage Punkter i Bogens Komposition vil man være tilbøjelig til at give Fru Boesen-Wied Skyld for, mens man synes at kende Gustav Wieds prøvede Fremgangsmaader enkelte andre Steder; men at udtale sig bestemt om de to samarbejdende Skribenters Enkeltprestationer paa Grundlag af en vag Kompositions-Undersøgelse vil være letsindigt. — Man vil imidlertid se, at Hypotesen om, at Fru Boesen-Wied er Erindringsbogens Forfatterinde, ikke paa noget Punkt bliver modsagt, og man kan derfor roligt regne hende for en Fortællerbegavelse.

Smaapuslerierne har dog ogsaa bragt andre Resultater. Det har vist sig, at adskillige kendte Personers Biografier gennem »Bedstemoders Manuskript« kan tilføres enkelte pudsige Bidrag, og Demaskeringsmanøvrerne har ogsaa bevirket, at mange »ukendte« Mænd og Kvinder nu kan forsynes med litterære Portrætter, som før havde navnløs Model. Af de personalhistoriske Studier fremstod desuden Gustav Wieds Anetavle, som maaske ogsaa vil have sin Interesse.

Takket være Marginalnoternes ukendte Ophavsmand har det været muligt med Rette at fratage Gustav Wied Æren for »Bedstemoders Manuskript«. Digteren har

efter sin Død været udsat for flere lignende Nærgaaenheder; man har saaledes sagt, at »Den gamle Vinhandlers Optegnelser« ikke var skrevet af Gustav Wied, man har mistænkeliggjort Forfatteren til »Pastor Sørensen & Co.«, og man har ogsaa berøvet ham Faderværdigheden til Satyrspillet »Ministeræderen«. Ja, Gang paa Gang har man »tyndet ud« i Gustav Wieds Forfatterskab, og aldrig har man ydet ham nogen Erstatning. Saa lumpent et Attentat skal denne lille Bog dog ikke indeholde! Den fordrer af Gustav Wied, at han skal give Afkald paa Forfatternavnet til »Bedstemoders Manuskript«, men som Oprejsning og Trøst tilkender den ham som Skribent en stor og værdifuld Mødrenearv!

IX. GUSTAV WIEDS ANETAVLE.

Gustav Wied 1858—1914	Carl August Wied 1822—1914	Carl Wied 1789—1861	Johan Jørgensen Wied 1747—	Jürgen Mathiesen Wied Christina Matz Datter 1714—1787	Matz Albrecht Wied Elisabeth Friederichsen Matz Matzen Christina
			Maren Sorens Datter 1760—		
		Abigael Christensen 1804—1846	Peder Christensen		
			Pouline Mads Datter		
			Rasmus Nielsen Boesen 1762—1808		
		Jens Boesen 1796—1847	Anna Magdalene Niels Datter 1767—1853	Niels Berentsen	
			Joseph John 1744—1837		
		Kirstine John 1798—1871	Else Feders Datter Blanch 1757—1821		
		Cathrine Caroline Boesen 1831—1910			

X. PERSONREGISTER

- Andersen, Anna Elisabeth, 48, 49, 63.
Andersen, Carl Severin, 48, 49, 63.
Andersen, Caroline Alfrida, 48.
Andersen, Christian, se Andersen, Joseph C. A.
Andersen, Emilie, 48.
Andersen, Emma, 10, 48.
Andersen, H. C., Digter, 50, 51, 52, 54, 59.
Andersen, Joseph Christian Andreas, 31, 48.
Andersen, Julie, 48.
Andersen, Marianne, f. John, 21, 46, 47, 48, 63.
Andersen, Peder, Godsforvalter, 10, 15, 20, 21, 26, 31, 47, 48, 49, 50, 63, 89.
Andersen, Peter Alfred, 48, 49.
Andersen, Vilh., Professor, 65.
Aumont, A., Teaterhistoriker, 57.
- Bagger, Jacob, Sognepræst, 29.**
Bagger, Johanne Nicoline, 10, 29, 30, 89.
Bagger, Trine, 10, 29.
Bauer, August Fridolin, Apoteker, 74, 75, 76.
Bauer, Charlotte Amalie, f. Weyle, 75.
Bauer, Christian August Pilegaard, Apoteker, 75.
Bauer, Johan Daniel, kgl. Skuespiller, 75.
Bech, Jomfru, 17.
Behrend, C., Forfatter, 50.
Bendix, Anna Magdalene, f. Niels Datter, 1. Gang g. Boesen, 2. Gang g. Bendix, 18, 19, 20, 87, 91.
Bendix, Poul, Bødker, 18, 20.
Berents Datter, Dorthea, 19.
Berentsen, Niels, 19, 91.
Berentsen, Ole, 19.
Bering, Øllegaard Margaretha, 69, 70, 89.
Bernadotte, Marchal, 23.
v. Bertouch-Lehn, Baron, 67.
v. Bertouch-Lehn, Baronesse, 67.
- Birkholm, Johanne Dorthea, Værts-husholderske, 38.
Birkholm, Stine, se Møller.
Blanch, Else Peders Datter, se John-Boas, Gartner, 64.
Bockelmann, Frederik Wilhelm, August Sophus, 81, 82.
Bockelmann, Frideriche, f. Remien, Gaardejerske, 12, 81.
Bockelmann, Gotthilf Ludwig Georg, Gaardejer, 81.
Bockelmann, Sophia Amalie Augusta Juliane, 81.
Boesen, Anna Amalie, 25.
Boesen, Anna Magdalene, se Bendix.
Boesen, Cathrine Caroline, se Wied.
Boesen, Ella Laurentse, 25.
Boesen, Hans Laurentius, 20.
Boesen, Jens, Fuldmægtig, 17, 20, 26, 39, 41, 46, 54, 59, 60, 80, 91.
Boesen, John, Købmand, 10, 16, 25, 37.
Boesen, Kirstine, f. John, 17, 20, 21, 25, 26, 31, 43, 60, 91.
Boesen, Kirstine Mathilde, 26.
Boesen, Kristian, 20.
Boesen, Laurentia, 20.
Boesen, Mariane, 20.
Boesen, Marie Magdalene, 25, 41, 55, 56, 60.
Boesen, Niels, 20.
Boesen, Rasmus Nielsen, Tjener, 19, 20, 91.
Boesen, Thomasine Emilie, 25.
Boesen, Thora Jensine, 25.
Bojesen, Ernst, Forlægger, 7, 85.
Brabrandt, Thorvald, 69, 71.
Branner (?), Sofie, se Rosendahl.
Brøndum-Nielsen, Johs., Professor, 84.
Bylov, Christian, 66.
- Christensen, Abigaël, se Wied.
Christensen, Line, 67.
Christensen, Peder, Brygger, 66, 91.

- Christensen, Poulina, f. Mads Datter, 66, 91.
 Christian den Ottende, Konge, 49.
 Chur, Skriver, 64.
 Classen, Clara Charlotte, f. Scheel, Kammerherreinde, 47, 51.
 Classen, Joh. Fr., Generalmajor, 47.
 Classen, Peter Hersleb, Kammerherre, 47, 50, 51.
 Collin, Edgar, Teaterhistoriker, 57.
 Collin, Edvard, Departementschef, 50, 51.
 Collin, Henriette, 50.
 la Cour, A., Gaardejer, 32.
- Dam, E., Forfatter, 74.**
 Dame, Ane Marie, Lærerinde, 48, 49, 50.
 Dorph, Kaptajn og Branddirektør, 78, 79.
- Erdman Herdegn, Johand, se Herdegn.**
- Fach eller Fack, Anna Cathrine, f. Valsted eller Walfrid, 34, 35, 87.**
 Fach, Jens, Avisbud og Skomager, 34, 35, 87.
 Fangel, Distriktslæge, 38.
 Fischer, Annette Kristine, se Kruuse.
 Fischer, Johs. Jensen, Købmand, 41.
 Florander, David, Blikkenslager, 33, 34.
 Frederik, Kronprins, se Frederik den Syvende.
 Frederik den Syvende, Konge, 52.
 Friederichsen, Elisabeth, se Wied.
 Frisnette, Emilie, 10, 27.
 Frisnette, Johan Christian, Gartner, 9, 27.
 Frisnette, Ludvig Ferdinand, Justitsraad, 27.
 Frisnette, Marie, f. Andresen, 27.
 From, Caroline Johanne, se Mackeprang.
- Goldbeck, Jens, 66.**
 Groshenning, M., Forfatter, 32.
- Haar, C. A., Forfatter, 28.**
 Hagerup Holck, Søren, Sognepræst, se Holck.
 Halling, Joachim, Magister og Sognepræst, 64, 66.
 Hansen, Jens, 66.
 Hansen, Mouritz Mørch, Præst, 52.
 Hansen, Student, 11, 35.
- Hauch-Fausbøll, Th., Forfatter, 32.**
 Heiberg, Johanne Louise, kgl. Skuespillerinde, 56, 57.
 Hellesen, Ragnhild Sophia, se Wulff.
 Herdegn, Johand Erdman, Garver, 21.
 Hertz, Henrik, Forfatter, 56.
 Hincheldey, Kr., Justitsraad, 19.
 Hjorth, Frederikke Abigael, se Keil.
 Hoffmann, C., Berider, 53.
 Holck, Johan, Sognepræst, 11, 32.
 Holck, Søren Hagerup, Sognepræst, 32.
 Holm, Viggo, Kantor, 18, 41, 82.
 Hornemann, Emil, Komponist, 51, 52.
 Hvid, se Wied.
- Ibsen, Adolph Valdemar, 31.**
 Ibsen, Cancelliraad, 31.
- Jens Datter Rød, Cathrine, se Rød.**
 Jensen, Chr. Axel, Forfatter, 72.
 Jensen, Peter, (den samme som Jonas[sen], Peter), 37.
 Jensen, Petra, (den samme som Jonas[sen], Petra), 37.
 Jensen Fischer, Johs., se Fischer.
 v. Jessen, Mathias Reinhold, Stiftamtmand, 10, 30.
 v. Jessen, Thommy, Kommandør, 10, 14, 30.
 John, Andreas, Garver, 21.
 John, Anna Kirstine, 21, 26, 48, 63.
 John, Else, f. Peders Datter Blanch, 20, 21, 22, 89, 91.
 John, Joseph, Garver, 9, 20, 21, 22, 23, 26, 87, 91.
 John, Kirstine, se Boesen.
 John, Maren Augusta, se Lund.
 John, Marianne, se Andersen.
 Jonas[sen], Peter, se Jensen.
 Jonas[sen], Petra, se Jensen.
 Jonas[sen], Trine, Fattiglem, 37.
 Jürgens, Arlov, Teglværksejer, 43.
 Jürgens, Frederikke Dorthea Hedvig, se Wulff.
 Jürgens, Henriette, f. Müller, 43.
 Jørgens Datter, Ane, 68.
 Jørgensen, Harald, Forfatter, 47.
 Jørgensen Wied, Johan, se Wied.
- Keil, Frederikke Abigael, f. Hjorth, Værtshusholderske, 37, 38.**
 Keil, Købmand, 38.
 Knudsen, Niels, 66.
 Koch, Kock eller Kok, Christiane Sophie, 35, 36.
 Koch, Herman Peter, Sadelmager, 36.
 Koch, Købmand, 36.

- Kristian den Ottende, se Christian.
 Kruse, Anders, Kammerraad, 12, 17, 41.
 Kruse, Annette Kristine, f. Fischer, 41.
 Krüger, Carl, Justitsraad, 56, 60.
 Kryger, Carl Fr., Bager, 44.
 Krüger, Cathrine, f. Rainer, 56.
 Köhler, Madam, 21.
- Leen, Baron, se Lehn.
 Lehn, Baron v. Bertouch, se v. Bertouch-Lehn.
 Lehn, Baron, 64.
 Lindholm, Fuldmægtig, 17.
 Lorentz, Edvard, 31.
 Lorentz, Ludvig, 31.
 Lorentz, Købmand, 31.
 Lund, Ane Margrethe, se Raben.
 Lund, Anna Cecilie Josepha, 62.
 Lund, Gregers Peter, 62.
 Lund, Jens Christian, Godsforvalter, 15, 17, 21, 26, 49, 62, 63, 79, 82.
 Lund, Maren Augusta, f. John, 1. Gang g. Strange, 2. Gang g. Lund, 21, 48, 49, 62.
 Lybecher, Jacob, Skomagere, 21.
- Mackeprang, Bolette, 40.
 Mackeprang, Caroline Johanne, født From, 40.
 Ma(r)ckep(r)ang, Frantz, Fuldmægtig, 64.
 Mackeprang, Hans Jørgen, Købmand, 11, 40.
 Mads Datter, Cathrine, 66.
 Mads Datter, Pouline, se Christensen.
 Madsen, Grethe, 64.
 Madsen, Hans, 66.
 Mathiesen Wied, Jürgen, Bødker, se Wied.
 Matz Datter, Christina, se Wied.
 Matzen, Christina, 65, 91.
 Matzen, Matz, 65, 91.
 Michelsen, Charlotte, 33.
 Müller, Henriette, se Jürgens.
 Møller, Christian, Skipper, 11, 17, 39, 40.
 Møller, Erik Christian, Styrmand, 39.
 Møller, Marie, f. Permin, Forfatterinde, 84, 85.
 Møller, Stine, f. Birkholm, 17, 39.
 Mørch Hansen, Mouritz, Præst, se Hansen.
- Napoleon den Første, Kejser, 22, 27.
 Niels Datter, Anna Magdalene, se Bendix.
- Nielsen, Sidse, Tjenestepige, 56.
 Nielsen, Thomas Nicolai, Sognepræst, 52.
 Nielsen, Widder, Tømrermester og Møllebygger, 78, 79.
 Nielsen, Skibskaptajn, 59.
 Nielsen Boesen, Rasmus, Tjener, se Boesen.
- Olivarius, Anine, 56.
- Peder, Skrædder, 69.
 Peders Datter Blanch, Else, se John.
 Pedersen, I., Snedkermester, 78, 79.
 Permin, Marie, Forfatterinde, se Møller.
 Petersen, Betty, Husjomfru, 12, 79, 80.
 Pilegaard Bauer, Christian August, Apoteker, se Bauer.
- Raben, Ane Margrethe, f. Lund, Grevinde, 71.
 Raben, Gregers Christian, Greve, 12, 69, 70, 71, 72.
 Rainer, Cathrine, se Krüger.
 Rathje, Johan Wilhelm, Søkrigskommisær, 41, 43.
 Remien, Frideriche, Gaardejerske, se Bockelmann.
 Romana, Markisen af, 22.
 Rosendahl, Erik Peter, Rektor, 34.
 Rosendahl, Sofie, (g. Branner ?), 11, 33, 34.
 Rosenkrantz, Palle, Baron, Forfatter, 30.
 Rousing, Wilhelm, 32.
 Rousing, Kammerraad, 32.
 Rød, Cathrine, f. Jens Datter, 66.
- Scheel, Clara Charlotte, Kammerherreinde, se Classen.
 Schierning, Sidse, 32.
 Schæffer, A., Forfatter, 74.
 Skrubbeltrang, Fridlev, dr. phil., 47.
 Smidt, Th., Godsforvalter, 48.
 Spinder, Johan, 21.
 Strange, J., Skipper, 21, 48.
 Strange, Lars, Gaardejer, 78.
 Strange, Maren Augusta, se Lund.
 Strange, Marie Elisabeth, 62.
 Strange, Nielsmine, 48, 62.
 Suhr, Hans, Købmand, 67.
 Suhr, Frue, 67.
 Suhr, Postmester, 67.
 Sundorph, Lauritz Christian, 31.
 Sundorph, Præst, 31.
 Svitser, Provst, 23.
 Sørensen Datter, Maren, se Wied.

- Thonboe, Frøken, 67.
 Topsøe-Jensen, H., Bibliotekar, 50.
 Topsøe-Jensen, Th. A., Kontreadmiral, 30, 42.
 Troiel, Forvalter, 67.
 Trojel, Ole, Adjunkt, 30.
 Trojel, Thomas, Professor og Rektor, 34.
- Walfrid eller Valsted, Anna Cathrine se Fach.
 Wengel, Fr., Apoteker, 74, 77.
 Westerfieth, Caspar, Feldbereder, 's Datter, 21.
 Weyle, Charlotte Amalie, se Bauer.
 Wid, se Wied.
 Wied, Abigael, f. Christensen, 66, 67, 91.
 Wied, Carl, Godsforpagter, 31, 64, 66, 67, 69, 72, 79, 80, 82, 83, 91.
 Wied, Carl August, Proprietær, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 80, 81, 82, 83, 91.
 Wied, Cathrine Caroline, f. Boesen, medtages ikke i Registret.
 Wied, Christina, f. Matz Datter, 65, 91.
 Wied, Dorthea, Husjomfru, 80.
 Wied, Elisabeth, f. Friederichsen, 65, 91.
- Wied, Frederik Emill, 64.
 Wied, Gustav, Forfatter, medtages ikke i Registret.
 Wied, Johan Jørgensen, Mejeriforpagter, 64, 65, 66, 91.
 Wied, Jürgen Mathiesen, Bødker, 65, 91.
 Wied, Jørgen, Forpagter, 64, 67.
 Wied, Maren, f. Søren Datter, 64, 66, 91.
 Wied, Marie Jessine, 67, 83.
 Wied, Matz Albrecht, Skovfoged, 65, 91.
 Wied, Søren Karrel, Godsforpagter, se Wied, Carl.
 Wied, Gaardejer, 64.
 Wilhjelm, Erhardt, 31, 80.
 Wilhjelm, Distriktslæge, 31.
 Wulff, Anton, Kaptajn og Overlods, 11, 42, 43, 44, 45.
 Wulff, Ferd., Købmand, 42.
 Wulff, Frederikke Dorthea Hedvig, f. Jürgens, 42, 43, 44. (Det er iøvrigt — efter Familien Wieds Opgivelse — Fru Frederikke Wulffs Portræt, der er bragt foran i »Bedstemoders Manuskript«).
 Wulff, Ragnhild Sophia, f. Hellesen, 42.

XI. INDHOLDSFORTEGNELSE

I. Indledning	7
II. Noterne og deres Tilblivelse.....	9
III. Boesenske Slægtsforhold.....	17
IV. Cathrines Barneaar	25
V. Fødebyens Borgere	33
VI. Glæde og Sorg	46
VII. Forlovelse og Giftermaal	62
VIII. Slutning	84
IX. Gustav Wieds Anetavle	91
X. Personregister	92
XI. Indholdsfortegnelse	96

Gustav Wied Selskabet har tidligere udsendt:

EBBE NEERGAARD

PETER IDEALIST

STUDIER OVER GUSTAV WIEDS UNGDOM

Kai Friis Møller i Ekstrabladet:

Med dette Skrift paabegynder Gustav Wied Selskabet en Serie Publikationer, som man kan vente sig meget af, hvis de fremtidige Udsendelser bliver af samme Standard som denne.

»Peter Idealist« var det Pseudonym, hvorunder Gustav Wied i 1887 som niogtyveaarig udsendte sin første Tryksag — »Nogle Aforismer i Anledning af Interpellationen i Storehedinge og dens Følger«.

Næppe mange nulevende vil omgaaende være paa det rene med, hvad Interpellationen i Storehedinge var for noget, og dog var det en Begivenhed, som i Daliden satte Sindene i Bevægelse Landet over. Hvad der skete var, at en brav kristen Højremand, en Smørgrosserer Ingemann-Petersen, under et Vælgermøde i bemeldte lille By, hvor Estrups Kultusminister var genopstillet som Højres Folketingskandidat, bad om Ordet for at spørge, om det ikke var »at forhaane baade Gud og Mennesker, naar han (Ministeren) Kirkens øverste Tjener, gaar paa« — Aftenbesøg hos en Dame i Knabrostræde ...

Det lille danske Samfund var først som lammet af Forskrækkelse, nogle over selve Afsløringen, andre over Smørgrossererens Fripostighed, og det varede noget, før en offentlig Diskussion kom i Gang.

Da den endelig begyndte, var den til Gengæld ikke til at standse igen, og hvor Aviserne slap, tog Pamfletskriverne fat. Det myldrede med smaa Skillingshæfter om »Skandalen«, og det er imellem dem, man finder ogsaa den unge Wieds »Aforismer«.

Hr. Ebbe Neergaard har gjort sig megen Flid med at støve alle disse Smaatryk frem, hvoraf han aftrykker kuriøse Uddrag. Han nøjes imidlertid ikke med at behandle den lille Snolderød-Affære som den historiske Kuriositet, den er, men tillige som den litteraturhistoriske Begivenhed, den blev, ved at sætte Gustav Wied i Gang som Skribent. Med Udgangspunkt i Storehedinge-Affæren tegner han et klart og fængslende Billede af den unge Wieds egentlig sene Modning fra luthersk Konformist til glødende Kirkestormer og videre til en Satyrikus, for hvem overhovedet intet som helst — end ikke den nye Fremskridts-Religion — længer var helligt, lige med Undtagelse af personlige Venskabsforhold.

Meget interessant paapeger Hr. Neergaard visse Berøringspunkter imellem Forfatteren af »Livsens Ondskab« og den endnu større Satiriker, der skrev »Gullivers Rejser«. »Jeg hader«, skrev Swift til Pope, »jeg hader og afskyr inderligt det Dyr, der heder Mennesket, skønt jeg inderligt elsker John, Peter, Thomas og saa fremdeles«.

Nøjagtigt det samme kunde Gustav Wied have sagt.